

הלכות עבודה זרה פרק ח (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיכום השיעור – הלכות עבודה זרה פרק ח'

הקדמה לפרק

הפרק ח' עוסק בפרטי דינים של איסור הנאה מעבודה זרה – איזה סוגי דברים יכולים בכלל להיאסר מצד עבודה זרה. הפרקים הקודמים עסקו באיסור הנאה מע"ז עצמה, מתקרובת ע"ז, ממשמשי ע"ז.

יסוד הפרק: לא כל דבר יכול גוי לאסור. גוי שעובד את השמש – השמש לא נאסרת בהנאה, כי היא לא שייכת לו. הרבה יותר קל שדבר יהיה הקדש מאשר שיאסר דרך ע"ז – בהקדש, "איש כי יפליא נדר" והוא מיד נעשה קדוש, אבל בע"ז צריך ללמוד הרבה פרטים עד שדבר נאסר. הטעם המעשי: גוי יכול לעבוד את כל העולם – אי אפשר שהכל יאסר (דומה לדין עיר הנידחת שאי אפשר לאסור שטחים שלמים).

הלכה א' – תפיסת יד אדם: הרים, גבעות, אילנות, מעיינות, בהמה

הרמב"ם: כל שאין בו תפיסת יד אדם ולא יצרו – אם נעבד, אפילו אם עבדו אותו, הוא מותר בהנאה. לפיכך, הגוים העובדים את ההרים ואת הגבעות, או אילנות הנטועים מתחילתן לפירות, או מעיינות הנובעין לרבים, או בהמה – הרי אלו מותרים בהנאה. מותר לאכול אותן הפירות שנאבדו במקום גידולן.

פשט: דברים שאדם לא יצר ואין לו שליטה עליהם – לא יכולים להיאסר דרך עבודת ע"ז.

חידושים והסברות:

1. **משמעות "תפיסת יד אדם":** שני מהלכים מוצעים: (א) הוא גדול מדי מבחינה פיזית לתפוס – אי אפשר להרימו; (ב) הוא לא שייך לך, הוא לא תחת שלטון בני אדם – מהלך מופשט יותר. תוספת הרמב"ם של "ולא יצרו" היא פירושו ל"תפיסת יד". הכוונה לדבר שהאדם לא עשה/יצר – הקב"ה עשה את ההר, לא האדם. אלו שני לשונות ברמב"ם שביחד מגדירים את המושג.

2. **קושיא מבהמה:** בהמה אדם יכול להרים – איך היא "אין בו תפיסת יד"? התירוץ: "תפיסת יד" לא מתכוון להרמה פיזית, אלא אתה עשית/יצרת אותה. בהמה היא יצור טבעי שהקב"ה עשה – האדם לא יצר אותה. זה מאשר את המהלך המופשט.

3. **היסוד:** כל הדברים הטבעיים – הרים, מעיינות, עצים שנטועים מתחילתן לפירות, בהמות – הם חלק מהטבע, ועבודת הגוי לא שינתה את מהותם. ההר לא יודע שעובדים אותו.

4. **מעין נובע לרבים – לאפוקי:** כשאדם בונה סכר ועושה מפל מים – יש לו תפיסת יד, כי הוא עשה אותו. אבל מעין שזורם באופן טבעי – לא.

5. **דרשה מהגמרא:** "להם הים ולא יאורים הנהרים" – הפסוק נדרש שדברים טבעיים לא נאסרים.

הלכה א' (המשך) – הקצאה לע"ז בבהמה

רמב"ם: ואין צריך לומר בהמה שהקצה אותה לעבודה זרה, בין שהקצה לעבדה בין שהקצה להיות תקרובת – מותרת.

פשט: אפילו כשהזמינו/הקצו בהמה לע"ז (בין לעבוד, בין כתקרובת) – זה לא חל, כי הבהמה לא שייכת לך במובן של "יצירה".

חידושים: זה קל וחומר – אם אפילו כשעבדו בפועל בהמה היא מותרת, כל שכן כשרק הקצו אותה.

הלכה ב' – מעשה בבהמה: שחיטת סימן אחד, חליפין

רמב"ם: במה דברים אמורים? בשלא עשה בה מעשה לשם עבודה זרה. אבל עשה בה מעשה כל שהוא – אסרה. כיצד? כגון ששחט בה סימן אחד לעבודה זרה, או עשה אותה חליפין לעבודה זרה – הרי זו כדמי עבודה זרה ואסורה.

פשט: אם עשו מעשה בבהמה לע"ז – אפילו מעשה קטן (שחיטת סימן אחד) – היא נאסרת. גם אם החליפו אותה (חליפין) בע"ז – היא נאסרת כ"דמי עבודה זרה".

חידושים:

1. **שחיטת סימן אחד:** בהמה יכולה לחיות אחרי סימן אחד (צריך שני סימנים לשחיטה), אבל זה כבר "מעשה כל שהוא" שאוסר.

2. **חליפין – כדמי עבודה זרה:** כשמחליפים בהמה בע"ז (נותנים בהמה במקום כסף) – הבהמה נעשית כדמי עבודה זרה. זה לא ע"ז עצמה, אלא הערך הכספי/מחיר של ע"ז. הלשון "כדמי" (דומה לדמי) אולי מרמז שזו דרגה חלשה יותר של איסור – כי זו בהמה, לא ממש כסף, אבל היא מטופלת בדומה לדמי ע"ז.

3. **מדוע לא עוזר "אין תפיסת יד" בחליפין:** בחליפין לא הולך הכלל שבהמה לא יכולה להיאסר כי "אין בו תפיסת יד" – כי כאן הבהמה לא נעשית ע"ז עצמה, אלא דמי ע"ז, ודמי ע"ז אסורים בהנאה (תחתית תחתית – צריך לזרוק לים המלח).

הלכה ב' (המשך) – בהמת חברו / שוחט בהמת חברו

רמב"ם: במה דברים אמורים? בבהמת עצמו. אבל המושך בהמת חברו לעבודה זרה או יחליפנה – לא נאסרה, שאינו אוסר דבר שאינו שלו. השוחט בהמת חברו לעבודה זרה – לא נאסרה, שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו.

פשט: רק בעל הבהמה יכול לאסור את בהמתו. זר שמושך או שוחט בהמת חברו לע"ז – לא יכול לאסור אותה.

חידושים:

1. **"שאינו שלו" – אפילו ברשות? העיקר הוא שהבעלים לא עשו זאת** – לאחר אין זכות בזה. בבהמתך יש לך זכות – אתה יכול לשחוט, להחליף. אבל בבהמת חברך אתה סתם גנב – גנב אין לו תפיסת יד, אין לך זכות בזה.

2. **קשר לתפיסת יד:** הדין של "אינו אוסר דבר שאינו שלו" דומה למושג תפיסת יד – אין לך בעלות על הדבר, לא יכול לאסור אותו.

3. **קושיא:** אפשר בכל זאת לנסך יין של חברו (סתם יינם), ואפשר לטמא דברים של חברו – איך זה מתיישב עם הכלל שאי אפשר לאסור דבר שאינו שלו? החילוק: בהמה, שאינה באמת שלך (אדם לא עושה בהמות), אתה יכול בשלך לעשות איסור, אבל בשל חברך לא.

4. **חידוש הרמב"ם – מחלוקת עם הראב"ד:** לא ברור איך הרמב"ם קיבל דין זה. הראב"ד חולק וסובר שאדם יכול לאסור דבר שאינו שלו. הראב"ד אומר שהגמרא לא מתכוונת כלל לדיני עבודה זרה, אלא סתם לצורך של

הלכה ד' (המשך) – ביצה

רמב"ם: ביצה – ובא גוי וישתחוה לה, אסורה בהנאה.

חידושים: הגמרא אומרת שזה חידוש: אפילו ביצה, שבקושי נראה שהיא מורמת (הבדל קטן מהדרך), בכל זאת נקרא "התקפה מעשה" – הנחת הביצה היא כבר מעשה מספיק.

הלכה ד' (המשך) – חתך דלעת

רמב"ם: חתך דלעת ויצר בה צורה והשתחוה לה – אסרה.

פשוט: הוא חתך פרי (דלעת/דלורית) ועשה צורה, והשתחוה – החיתוך הוא מעשה, ואחרי ההשתחויה היא נאסרת.

הלכה ד' (המשך) – השתחוה לחצי דלעת

רמב"ם: השתחוה לחצי הדלעת – חציו האחר אסור מספק.

פשוט: משהו משתחוה לחצי פרי, הוא רוצה לקבל את החצי של הדלעת כאלוה. החצי השני נאסר מספק.

חידושים:

1. זה לא מעשה שהיה – זו שאלה הלכתית שחכמים חשבו בבית המדרש.
2. הספק הוא: "שמא יחצו כמו ירד לחצי הנהר" – אולי החצי השני נעשה כמו "נצרך לו" של עבודה זרה (כמו גבאי של עבודה זרה). הגמרא מביאה ספק בזה, וצריך להחמיר מספק.

3. [דיגרסיה: מוזכר הפסוק בישעיה "חציו שרף כמו אש" – שלועג שחצי מהעץ לצ'פאטי שלו הוא השתמש לאפייה. אבל מצוין שזה לא מתכוון לאותו דבר, אולי רק זכר לאותו פסוק].

הלכה ו' – אילן שנטעו מתחילה לשם עבודה זרה

רמב"ם: אילן שנטעו מתחילה לשם עבודה זרה – הרי זה אסור בהנאה, שנאמר "לא תטע לך אשרה".

פשוט: עץ שנשתל מההתחלה לשם עבודה זרה אסור בהנאה מדאורייתא.

חידושים: היסוד: עץ סתם שגדל וגוי בא ועובד אותו, לא יכול להיות עבודה זרה (כי חסר תפיסת יד אדם). אבל כשהוא נטע אותו מההתחלה לשם עבודה זרה, הרי הוא יצר את העץ, הוא עשה מעשה – הוא נטע את עבודה זרה. לכן זה אסור בהנאה מן התורה מדין "לא תטע לך אשרה".

הלכה ז' – אילן שהיה נטוע וגדרו ופסלו לשם עבודה זרה

רמב"ם: הואיל ונטוע – וגדרו ופסלו לשם עבודה זרה, אפילו הרכיב והבריך בגופו של אילן ויוציא ציץ – הסריגים אסורים, אבל שאר האילן מותר. וכן המשתחוה לאילן – אף על פי שלא נאסר גופו, הסריגים ועלים ולולבים ופירות שיוצא כל זמן שנאבד – אסורים בהנאה.

פשוט: בעץ שכבר היה נטוע (לא מההתחלה לשם עבודה זרה), אפילו עשו הרכבה/הברכה והוציא צמיחה חדשה – רק החלקים החדשים (סריגים) אסורים, אבל עצם העץ נשאר מותר. אותו דבר במשתחוה לאילן.

חידושים:

1. **הרכבה והברכה – הגדרה:** הברכה פירושה לוקחים ענף מהעץ ומכופפים אותו לתוך האדמה שישירש. הרכבה פירושה מביאים ענף מעץ אחר ומחברים אותו לעץ שיתחבר.

2. **יסוד תפיסת יד אדם:** אפילו כשעשו הרכבה/הברכה והוציא צמיחה חדשה (יוציא ציץ) – היינו חושבים שזה כבר שינוי ממשי בעץ. אבל לא: עצם האילן כבר היה נטוע קודם, לכן אין בו תפיסת יד אדם. רק את התוספת החדשה (סריגים) אפשר לאסור, כי בה יש תפיסת יד אדם.

"צוררך כמחבב". שיטת הרמב"ם שאי אפשר לאסור בהמת חברו היא חידוש.

5. **ראיה מקרבן פסח:** המצרים עבדו את השה, ובכל זאת הקריבו אותו כקרבן פסח – רואים שכל עוד האחר לא שחט או מכר, אפשר להקריב, אין בו איסור הנאה.

הלכה ג' – המשתחוה לקרקע עולם

רמב"ם: המשתחוה לקרקע עולם – לא אסרה. חפר בה בור שיח ומערה – אסרה.

פשוט: מי שמשתחוה לאדמה, היא לא נאסרת – כי הוא לא עשה שינוי, אין תפיסת יד. אבל אם חפר בור – אותו חלק נאסר.

חידושים:

1. קודם הרמב"ם דיבר על הר ("הרים וגבעות"), אבל כאן הוא מתכוון אפילו לא להר – אפילו סתם חתיכת אדמה, "מגרש". הוא הזכיר הר כי זה דבר שכיח, אבל העיקר: אדמה שאינה שלך, לא חפץ שאתה מחזיק בידך.

2. כשהוא חופר בור שיח ומערה, רק אותו חלק שהוא בנה נאסר. ואם שוברים אותו בחזרה, לכאורה הוא חוזר להיות מותר.

3. **אפילו אם נדלדל:** אפילו נפל חלק, אם "עובדין במקומן" – הוא עובד אותו שם כמו שהוא – מתירים, כי זה כמו שברי עבודה זרה בתפיסת יד אדם. אבל אם הוא הזיז אותו, הוא הניח אותו שם אפיה שהוא שם – זו יצירתו, הוא עשה שהאבן תהיה כאן, וזה אסור.

הלכה ג' (המשך) – מים שעקרן הגל

רמב"ם: מים שעקרן הגל – לא אסרן. נטלן בידו – אסרן.

פשוט: מים שגל הזניק – לא נאסרים בהשתחויה. אבל אם שאב מעט מים בידו – הם נאסרים, כי יש לו תפיסת יד.

חידושים:

1. כל הים בוודאי לא נאסר. אדם יחשוב שהמעט מים שהוזק (גל, מפל) אינו מחובר למים הגדולים – אבל לא, "לא אסרן".

2. **שיטת הראב"ד:** הראב"ד סובר שמה שהרמב"ם הביא קודם "מים של רבים" הולך אפילו על עקרן הגל. הראב"ד סובר שהטעם הוא כי יש בעלויות רבות (כמו ירמיה בן חמא), והוא מביא שיש מחלוקת בגמרא.

3. **שתי בעיות בקרקע/מים:** (1) זה לא שייך לך – של רבים, הר; (2) הוא לא עשה מעשה – המעשה צריך להיות מעשה גדול (עקירת הגל או לא).

הלכה ד' – לבנה שהניחה להשתחוות לה

רמב"ם: לבנה שהניחה להשתחוות לה, ובא גוי והשתחוה לה – אסרה בהנאה, שהתקיפה מעשה.

פשוט: יהודי לוקח לבנה (אבן בנויה) ואומר "הרי זו עבודה זרה להשתחוות לה" – הוא הציב אותה כדי להשתחוות, אבל הוא עצמו לא השתחוה. בא גוי והשתחוה – היא נאסרת בהנאה, כי "התקיפה מעשה".

חידושים:

1. קודם למדנו שרק לייחד לעבודה זרה (בלי עבודה) לא עושה כלום – צריך לעבוד אותה בפועל. כאן גוי עבד אותה, וזו ה"התקיפה מעשה".

2. **ההצבה עצמה היא המעשה:** לא כתוב במשנה "עשה לבנה" – הוא לא גילף את האבן לעבודה זרה, זו הייתה לבנה מוכנה. הוא רק הציב אותה – וההצבה היא המעשה. לא משתחוים ללבנה שוכבת, אלא לעומדת – ההקמה עצמה היא מעשה.

---

2. **חילוק בין עץ לבית לגבי תפיסת יד אדם:** עץ שגדל באופן טבעי אין בו תפיסת יד אדם (הוא חלק מהטבע). אבל בית אדם בנה אותו – הוא לגמרי מעשה ידי אדם.

הלכה – ציור וכיור על בית / הכניס עבודה זרה לתוך הבית רמב"ם (ציור וכיור): אם בית כבר היה בנוי, וקישטו אותו, צבעו, ועשו ציורים יפים לשם עבודה זרה – מסירים רק את מה שחידשו, אבל שאר הבית מותר.

פשט: הבית עצמו לא נאסר, כי לא עובדים את הבית הריק – עובדים רק את היופי, את הציורים. מסירים את הציור והכיור, הבית מותר.

חידושים:

1. השוואה לדין אילן: כמו שבעץ רק הענפים החדשים נאסרים (כי זה מה שחידשו), כך גם בבית רק הציורים נאסרים. היסוד זהה – לא עובדים את עצם החפץ, אלא את החידוש/התוספת.

2. חילוק מההלכה הקודמת: שם בנו את הבית לשם עבודה זרה, כאן רק קישטו בית שכבר קיים.

רמב"ם (הכניס עבודה זרה): אם לא עבדו את הבית כלל, אלא הכניסו עבודה זרה לתוך הבית – הבית הוא משמש עבודה זרה, וכשמוציאים את עבודה זרה, הבית חוזר להיות מותר.

פשט: בדיוק כמו דין אילן כמשמש – כל עוד עבודה זרה שם, זה אסור; מוציאים אותה, זה מותר.

הלכה – אבן שחצבה מתחילה / ציירה וחקקה / אבן כמשמש

רמב"ם: אבן שחצב מהר לשם עבודה זרה – אסורה בהנאה. אבל אם האבן כבר הייתה חצובה, ורק ציירה וחקקה כדי לעבוד אותה – רק התוספת נאסרת, ועצם האבן נשארת מותרת. אבן שהעמידו עליה עבודה זרה – אסורה כל זמן שהיא עליה; סילק עבודה זרה – מותרת.

פשט: שלושה אופנים: (1) חצובה מהתחלה לשם ע"ז – כל האבן אסורה; (2) אבן קיימת שקישטו – רק תוספת אסורה; (3) אבן כמשמש – אסורה כל עוד ע"ז שם.

חידושים:

1. החילוק: במקרה הראשון יצרו את האבן עצמה (חצבו מהר) לשם עבודה זרה – אז כל האבן אסורה. במקרה השני האבן כבר קיימת, רק הוסיפו – אז רק התוספת אסורה.

2. "אותה אבן כאבן מעולם לא הייתה אסורה" – עצם האבן לא עברה שינוי לענין איסור.

הלכה – בית סמוך לבית עבודה זרה / כותל משותף

אופן ראשון: הקיר שלו

רמב"ם: מי שהיה ביתו סמוך לבית עבודה זרה ונפל – אסור לבנותו, כי כשהוא בונה את קירו, הוא בונה גם קיר לבית עבודה זרה.

פשט: הקיר משרת את שני הבתים. כשהוא בונה אותו בחזרה, הוא מהנה עבודה זרה.

חידושים:

1. **עצה:** הוא יכונס לתוך שלו – להזיז את הקיר לתוך השטח שלו, כך שלעבודה זרה אין הנאה מהקיר שלו.

2. **קושי:** אפילו אם הוא מזיז פנימה, הרי לעבודה זרה יש הנאה מהשטח הריק (יותר מקום)! על זה העצה: הוא ימלא את השטח הריק בקוצים, צואה, ודברים לא נעימים אחרים – "כדי שלא ירחיב את בית עבודה זרה."

3. **קושיא קשה במשתחויה לאילן:** במשתחויה (רק השתחויה, בלי מעשה בעץ) – הענפים/פירות החדשים שגדלים אחר כך נאסרים. זה קשה: קודם למדנו שצריך מעשה (תפיסת יד אדם) כדי לאסור. במשתחויה לא עשו שום מעשה בעץ! העץ עצמו לא נאסר – אבל למה הענפים החדשים יאסרו? לא עשו שום מעשה שגרם לצמיחה! במים שבאים אחר כך זה לא נאסר – למה עץ שונה? אין תירוץ ברור – "זו שאלה טובה, ואפשר לחיות עם שאלה."

הלכה – אילן שהיטו פירותיו לבית עבודה זרה (סימן של אשרה)

רמב"ם: אילן שרואים שהגוים שומרים את פירותיו ואומרים שהם מכינים אותו לבית עבודה זרה פלוני, ועושים ממנו שכר בשעת שנוסרים ועודרים – הרי זה אילן אסור בהנאה, שזה חוקה של אשרה.

פשט: אם רואים שגוים מתייחסים לעץ באופן מסוים – שומרים את הפירות, עושים מהם בירה לחגם – זה סימן/חזקה שהעץ הוא אשרה.

חידושים:

1. סתם כך העץ לא היה אסור בהנאה. אלא רואים שהוא עובד אותו – הוא מנכש אותו, הוא שומר את פירותיו – וזו חזקה שזו אשרה.

2. המנהג של עבודה זרה הוא שמאשרה לא משתמשים בפירות סתם, אלא עושים מהם בירה/שכר לכבוד החג. המקור מהגמרא, שאחד מפומבדיתא נתן את העצה/סימן.

3. [דיגרסיה: שכר/בירה – בגמרא מדברים כמעט תמיד על שכר מתמרים. היום עושים בירה משעורה (גם בגמרא). הבעל שם טוב אמר שבירה (משעורה) אי אפשר לעשות כל היום (ברכת שהכל), אבל מתמרים אפשר (ברכת העץ/אדמה)].

הלכה – אילן שנוטעים תחת עבודה זרה (משמש)

רמב"ם: אילן שנוטעים תחת עבודה זרה – כל זמן שהיא תחתיו הרי הוא אסור בהנאה. נטלה מתחתיו – הרי זה מותר.

פשט: עץ שנשתל תחת עבודה זרה (לעשות צל, או כמשמש) – אסור כל זמן שהוא תחת עבודה זרה. כשמסירים את עבודה זרה, העץ נעשה מותר.

חידושים:

1. חילוק בין נעבד למשמש: העץ עצמו לא נעבד (לא עובדים אותו), הוא רק משמש לעבודה זרה (צל, הכרזה שכאן יש עבודה זרה). לכן, כל עוד הוא משמש הוא אסור, אבל כשמסירים את עבודה זרה, העץ חוזר להיות "סתם עץ" – חלק מהטבע.

2. **קושיא על הרמב"ם:** במשמשים אחרים צריך בכל זאת ביטול כדי להתיר. למה הרמב"ם לא אומר שצריך "שנתיאשו הבעלים"? יש בכל זאת דעות אחרות שצריך נתיאש. זה נשאר בעיה.

3. **תירוץ מהמשנה:** כי האילן עצמו לא נעבד – הוא מעולם לא נעבד – לכן לא צריך ביטול רשמי. אם היו עובדים את האילן עצמו, לא היה עוזר רק להסיר – היו צריכים דין ביטול.

הלכה – בית שבנאו מתחילה לעבודה זרה / המשתחויה לבית בנוי

רמב"ם: בית שבנאו מתחילה לכך, וכן המשתחויה לבית בנוי – הרי זה אסור בהנאה.

פשט: בית שנבנה מהתחלה לעבוד, או בית שהשתחו לו – אסור בהנאה. (מקביל לשלוש ההלכות באילן.)

חידושים:

1. לבית יש תפיסת יד אדם (אדם בנה אותו), לכן הוא יכול להיות עבודה זרה

– בין כשבנו אותו מהתחלה לשם עבודה זרה, בין כשמשתחוים לו.

פשט: עבודה זרה יהודית לעולם לא יכולה להתבטל. צריך לגנוז אותה (לקבור או לשרוף) כדי שאף אחד לא יכשל.

חידושים:

1. למה יהודי גרוע מגוי? הסבר חז"ל: יהודי הוא עקשן — הוא רציני באמונותיו. כשיהודי רואה שבא אדם דתי ולוקחים את עבודה זרה שלו, הוא אומר "אני מבטל אותה", אבל הוא לא מתכוון ברצינות — הוא באמת מחזיק שזו עבודה זרה. לכן לא סומכים עליו. **משא"כ גוי** — גוי קל דעת יותר, יום אחד זו עבודה זרה, מחר הוא כבר לא מחזיק בזה.

2. **שותפות של יהודי וגוי בעבודה זרה:** השותף הגוי לא יכול לבטל את החלק השייך ליהודי, כי יהודי לא יכול לבטל עבודה זרה.

3. **ראיה מיעקב אבינו:** "ויטמן אותם יעקב תחת האלה" — יעקב קבר את אלהי הנכר. מכאן: **עבודה זרה של ישראל טעונה גניזה** — זה יותר מאשר בעבודה זרה גויית, כי אפילו אחרי שבירה נשאר עוד משהו (אפר, ריח וכדומה), לכן צריך לקבור אותה.

הלכה — ביטול אחרי שבאה לידי יהודים / ישראל מבטל עבודה זרה

רמב"ם: וכן עבודה זרה שביטלה על ידי ישראל אחר ביטול הגוי — אין ביטולה מועיל כלום. ואין ישראל מבטל עבודה זרה אפילו ברשות הגוי.

חידושים:

1. אפילו אם גוי ביטל אותה, אבל אחר כך היא באה לידי יהודים — הביטול לא מועיל. כי עכשיו היא כבר ברשות היהודי, וגוי יכול לבטל רק משהו שברשותו.

2. יהודי בכלל לא יכול לבטל עבודה זרה, אפילו אם היא שייכת לגוי.

הלכה — מי יכול לבטל עבודה זרה

רמב"ם: גוי קטן או שוטה אינו מבטל עבודה זרה. וגוי שביטל עבודה זרה, בין שלו בין של גוי אחר, הרי זו בטלה, אפילו אם ביטלה בעל כרחו, אפילו אנסו ישראל לכך.

חידושים:

1. **בעל כרחו:** מעניין — בקטן/שוטה אומרים שזה לא עובד כי אין לו דעת, אבל בבעל כרחו אומרים שזה עובד אפילו בלי רצון. אולי יש כאן דין של "קונה ומוכר על כרחו".

2. **רק עובד עבודה זרה:** גוי שהוא עצמו עובד עבודה זרה יש לו כוח לבטל. אבל גוי דתי, מונותאיסט, ירא שמים — הוא לא יכול לבטל, כי הוא מעולם לא קיבל את זה. אבל זה לא חייב להיות דווקא אותה עבודה זרה ספציפית — גוי שעובד עבודה זרה אחת יכול לבטל אחרת (כמו פגאני שמבטל מרקוליס).

3. **הסבר פוליטי של ביטול:** בבעל כרחו — הגוי עצמו הודה, אפילו בעל כרחו. ביהודי חז"ל אומרים שבעל כרחו לא מתקבל, אבל בגוי כן. זה יותר כמו שכובשים מקום ואומרים לו "אמור שאתה יורק על האלוה שלך" — הוא לא מתכוון, אבל דוחים את החשיבות של זה.

הלכה — ביטול עבודה זרה vs. ביטול משמשיה vs. תקרובת

רמב"ם: ביטול עבודה זרה הוא גם ביטול משמשיה. אבל ביטול משמשיה עצמו לא מבטל את עבודה זרה. תקרובת עבודה זרה אינה בטלה לעולם.

חידושים — חילוק בין משמשים, ציפויין, ותקרובת:

1. משמשי עבודה זרה = מפה ששמים על עבודה זרה, נוי/יופי.
2. תקרובת = צלחת אוכל ששמו לפני עבודה זרה, קרבן. זה צריך להיות כעין פנים — ברור שזה קרבן, הקריבו אותו. לכן זה לעולם לא יכול להתבטל — זה כבר נעשה קרבן, זה כבר קרה.

3. [דיגרסיה: אנשים היו נוהגים לאסוף צואה לשדותיהם — זה דבר מוכר בהלכות השתתפות].

אופן שני: כותל של שותפות

רמב"ם: אם זה כותל של שותפות — יחלקו: מחצה שלו מותר בהנאה, ושל עבודה זרה אסור.

פשט: מחלקים את עובי הקיר לחצי — החצי שלו מותר, החצי של עבודה זרה אסור.

חידושים:

1. **אבניה ועציה ועפרה של הכותל אסור בהנאה** — כשהקיר נופל, כל אבן היא ספק (אולי היא מהחצי האסור), לכן הכל אסור. כל אבן בודדת היא ספק עבודה זרה, וספק עבודה זרה אסור.

2. **רשב"א** אומר שמותר לקחת רק אם יודעים אילו אבנים היו בצד שלו.

3. **רש"י** יש לו פירוש אחר בגמרא — שזה מדבר כשהבית עצמו נעבד (לא רק משמש).

הלכה — כיצד מאבדין עבודה זרה

רמב"ם: שוחק וזורה לרוח, או שורף, או מטיל לים המלח.

פשט: שלושה אופנים של איבוד: (1) טוחנים וזורים לרוח, (2) שורפים, (3) זורקים לים המלח.

חידושים:

1. אם כבר טחנו, מה הטעם ב"זורה לרוח"? כדי שאף אחד לא יכשל באבק — האבק הולך לאן שהוא, אבל אז הוא בטל לגמרי.

2. אולי "שורף ומטיל" הולכים ביחד (כמו "שוחק וזורה") — שורפים ואז זורקים את האפר לים המלח. אפשר ללמוד בשני האופנים.

הלכה — ציפויי עבודה זרה בדבר שאין בו תפיסת יד אדם

רמב"ם: דבר שאין בו תפיסת יד אדם, אבל עבדו אותו — הנעבד עצמו מותר בהנאה, אבל ציפויין שמניחים על זה אסורים בהנאה.

פשט: ההר לא נעשה עבודה זרה עצמו (כי אין בו תפיסת יד אדם), אבל אם מקשטים את ההר, זה כמו לקשט עבודה זרה, והציפויין אסורים.

חידושים:

1. הפסוק "**לא תחמוד כסף וזהב עליהם**" — הפירוש הפשוט הוא כסף וזהב שעליהם (כמו שתוספות לומד), אבל חידוש הרמב"ם הוא שאפילו ה"עליהם" עצמו — מה ששוכב על דבר שאין בו תפיסת יד אדם — אסור.

2. **ציפויי עבודה זרה** אינו בגדר עבודה זרה עצמה, אלא של משמשי עבודה זרה — דברים שעושים ליופי לכסות עבודה זרה.

הלכה — ביטול עבודה זרה של גוים

רמב"ם: עבודה זרה של גוים שביטולו גוים קודם שתבוא ליד ישראל, הרי זו מותרת בהנאה, שנאמר פסילי אלהיהם תשרפון באש — ולא אמר פסיליהם, אלא פסילי אלהיהם, כל זמן שהם אלהיהם.

פשט: כשגוים מבטלים את עבודה זרה שלהם לפני שהיא באה לידי יהודים, היא מותרת בהנאה. הפסוק אומר "פסילי אלהיהם" — רק כשהם עדיין "אלהיהם", אבל כשביטלו אותה, היא כבר לא "אלהיהם".

הלכה — עבודה זרה של ישראל אינה בטלה לעולם

רמב"ם: עבודה זרה של ישראל אינה בטילה לעולם... אין ביטולה מועיל כלום, אלא אסורה בהנאה לעולם.

פשט: עבודה זרה שנשברה מעצמה — השברים נשארים אסורים עד שגוי יבטל אותם.

חידושים:

1. ריש לקיש סבר שעבודה זרה שנשברה מאליה — סתמא הגוים ביטלו אותה, כי הם אומרים: הוא לא יכול להציל את עצמו, הוא יציל אותי? אבל רבי יוחנן חולק, והגמרא לא פוסקת כריש לקיש — צריך לבטל הכל.
2. **דין חשוב:** אם עבודה זרה נשברה אבל אפשר להרכיב אותה בחזרה (כמו פאזל), צריך לבטל כל פרק ופרק — כל חתיכה בנפרד. כי אם ביטלו רק חתיכה אחת, זה לא אומר שהחתיכות האחרות בטלות, כי חוששים שמא ימצאו את החתיכה השנייה ויתקנו אותה.
3. אי אפשר לבטל איבר אחד ובכך יתבטלו כל האיברים.

הלכה — מזבח עבודה זרה שנפגם

רמב"ם: מזבח עבודה זרה שנפגם — עדיין הוא אסור בהנאה, עד שינתן רובו בידי גוים.

פשט: מזבח לעבודה זרה שנפגם — נשאר אסור עד ששוברים רוב ממנו בידי גוים.

חידושים:

1. **קושיא:** למה בעבודה זרה גופא מספיק להסיר חתיכה אחת (פוחס בפניה), ובמזבח צריך לשבור רוב?
2. **תירוץ:** במזבח הגוי לא מקפיד על פגם — הוא עדיין יקריב עליו אפילו הוא מעט פגום. זה שונה ממזבח יהודי, שאם הוא לא מרובע (שלם) הוא לא כשר.
3. **חילוק בין במה ומזבח:** במה היא אבן אחת — אם חסר חתיכה היא כבר לא יפה, אי אפשר להקריב עליה, לכן נפגם מספיק. מזבח הוא אבנים הרבה — אם חסר חתיכה הוא נעשה מזבח קטן יותר, אבל עדיין מזבח.

הלכה — אבנים של מרקוליס

רמב"ם: כיון שבורר מן הבנין ומוציאו לחוץ — הרי הוא מותר מיד.

פשט: במרקוליס (שזורקים אבנים כעבודה), אם מוציאים אבן מהבנין ושמים אותה בנפרד — היא מותרת מיד.

חידושים: הסברא: מרקוליס הוא סתם שטח שזורקים בו אבנים. כל אבן היא משמש לעבודה זרה. אבל כשזורקים אבן החוצה ועושים אותה דבר נפרד — היא בטלה, כי היא כבר לא חלק מהמרקוליס.

הלכה — ביטול אשרה

רמב"ם: נטל ממנה מקל או שרביט, נטל ממנה מאכל לשאר בהמה, או שפאה שלא לצורך — הרי זו בטילה. אבל שפאה לצורך — האשרה אסורה, והשפיה מותרת.

פשט: אשרה (עץ של עבודה זרה) מתבטלת אם קוטפים ענף, עלה, ענף צעיר, מקל, או מקלפים חתיכה שלא לצורך העץ. אבל אם קילפו לצורך העץ (ליופיו/צמיחתו), האשרה נשארת אסורה, רק החתיכה המקולפת מותרת.

חידושים:

1. בשפאה לצורך: החתיכה שהסירו מותרת — לכאורה כי יש יאוש ושינוי. אבל העץ עצמו לא התבטל, כי ההסרה הייתה לטובת העץ, לא ביטול.

הלכה — עבודה זרה של ישראל: אשרה

רמב"ם: ומעשה של ישראל — בין לצורך בין שלא לצורך, בין ניר בין שפיה — אסורה לעולם, שעבודה זרה של ישראל אין לה ביטול.

הלכה — כיצד מבטלה: מעשה ביטול

רמב"ם: כיצד מבטלה? קטע ראש אונה או גדע אצבעה — אפילו שלא חסר — או אם מכר אותה ליהודי צורך שיתוך את הזהב — הרי זו בטילה, כי כל אלו הדברים הם שינוי בגוף עבודה זרה.

פשט: ביטול צריך להיות מעשה — שינוי בגוף עבודה זרה. לחתוך קצה אוזן, אף, או אצבע, או אפילו רק למעוך (בלי חיסרון), או למכור לצורך יהודי שיתוך אותה — הכל ביטול.

חידושים:

1. **ביטול צריך מעשה,** לא רק גילוי דעת: הרמב"ם פוסק שביטול צריך להיות איזה מעשה — שינוי בעבודה זרה עצמה. יש פוסקים שסוברים שביטול יכול להיות אפילו בלי מעשה (רק הוא אומר "אני לא מחשיב אותה יותר"), אבל הרמב"ם לא סובר כך.

2. **מה לא ביטול:** הרמב"ם מונה שורה שלמה של דברים שהם לא ביטול:

- הוא משכן אותה (משכון)

- מכר לגוי או ליהודי שאינו צורך (כי הוא לא יתוך אותה)

- קיר נפל על עבודה זרה והוא השאיר אותה (אבל עבודה זרה לגמרי מתחת)

- גנבים גנבו אותה והוא לא דרש אותה בחזרה

- הוא ירק עליה בפניו

- הוא גרר אותה בצואה

3. **כל אלו — אינן בטילה,** כי הביטול צריך להיות שינוי בעבודה זרה עצמה, לא רק גילוי דעת של בזיון. היה מספיק גילוי דעת (ירק, גרר בצואה), אבל גילוי דעת לבדו לא עוזר לפי הרמב"ם.

4. **קשר למרחץ של אפרודיטי:** בעבודה זרה על המרחץ, שאומרים שכיוון שמשתינים בפניה היא לא נעבדת — שם מדברים כשלא היה ברור שזו עבודה זרה מעיקרא. כאן מדברים כשכבר הייתה עבודה זרה, ובזיון לבדו אינו ביטול. לא לחשוב שהגוי במצב רוח רע והוא כועס על עבודה זרה שלו, הוא כבר ביטל אותה — לא, "גורם מקלל מגדף" — הוא מקלל את אלוהיו אבל עדיין מאמין בו.

הלכה — עבודה זרה שנתייחדו עליה בשעת שלום vs. בשעת מלחמה

רמב"ם: עבודה זרה שנתייחדו עליה בשעת שלום — מותרת בהנאה. בשעת מלחמה — אסורה בהנאה.

פשט: אם מוצאים עבודה זרה נטושה, הדין תלוי בנסיבות. בזמן שלום, אם גוים עזבו אותה, היא מותרת בהנאה — זה סימן ביטול. אבל בזמן מלחמה, אם הם ברחו, היא אסורה — העזיבה אינה ראייה שהפסיקו לכבד את עבודה זרה, הם רק פחדו.

חידושים:

1. נדון האם העזיבה בלבד בשעת שלום היא עצמה מעשה הביטול, או אולי עשו גם איזה מעשה ביטול בפועל, והעזיבה היא רק ראייה/גילוי דעת שהם מתכוונים ברצינות. לא ברור שהעזיבה עצמה היא המעשה — אולי היא רק גילוי דעת שהוא מתכוון ברצינות.

2. הסברא במלחמה: הם לא ישאו את האליל כשיש מלחמה — זה לא ראייה שהפסיקו לכבד אותו, הם רק פחדו.

הלכה — עבודה זרה שנשבתה מאליה

רמב"ם: עבודה זרה שנשבתה מאליה — שבריה אסורים בהנאה עד שיבטלוהו.

לעולם.

פשוט: גוי יכול לבטל עבודה זרה על ידי הסרת חתיכה. אבל אשרה (או עבודה זרה) של יהודי — שום ביטול לא עוזר, לא לצורך ולא שלא לצורך.

חידושים:

1. אפילו כשמסירים חתיכה — את החתיכה עצ

תמלול מלא**הלכות עבודה זרה פרק ח' — תפיסת יד אדם וביטול עבודה זרה****הקדמה לפרק**

אנחנו לומדים הלכות עבודה זרה פרק ח'. בפרקים הקודמים למדנו שיש מצוה לעבד עבודה זרה, ויש גם איסור הנובע מהמצוה, ליהנות מעבודה זרה, בין מהעבודה זרה עצמה, בין מכל הנעשה בשבילה, בין מתקרובת עבודה זרה, יש איסור, אה, משמשי עבודה זרה, יש איסור הנאה.

עכשיו בפרק הזה, וגם בפרק הבא, נלמד הרבה פרטי דינים של איסור הנאה מעבודה זרה. זה דבר מאוד נוגע, כי יש הרבה עבודה זרה, בפרט כשיהודים גרים בין עובדי עבודה זרה, הנקראים גויים, חשוב לדעת מה נאסר וכן הלאה.

אז החלק הראשון של הפרק נלמד איזה סוג דברים יכולים להיאסר מצד עבודה זרה. כלומר, הכלל שנלמד הוא שלא כל דבר יכול גוי לאסור. אם גוי עובד את השמש, לא נאסר בגלל זה ליהנות מהשמש, כי השמש לא שייכת לו לאסור. וכן אחרים לגבי איך הוא יכול לאסור. אבל יש כן דברים שאפשר לאסור, אז צריך ללמוד מה נקרא דבר שיכול בכלל להיות עבודה זרה שייאסר, ומה לא. איך דבר יכול להיאסר כעבודה זרה או כמשמש לעבודה זרה.

נכון, אבל קודם נלמד את הנקודה שיש דברים, לכאורה, אתה רואה איך זה מתחיל, אתה לא יכול לקחת הר שלם והוא יאמר "אני עובד את ההר", אסור ליהודי ללכת על ההר. זה לא ככה. המוסר השכל מזה הוא שהרבה יותר קל שמשוה יהיה קדוש מאשר שמשוה יהיה טמא. "איש כי יפליא נדר", יהודי אמר חלילה "הרי זו צדקה" או "הרי זו הקדש", דבר נורא, זה נעשה דבר נורא קדוש. אבל להיות עבודה זרה לא נעשה כל כך בקלות עבודה זרה, צריך ללמוד את כל הפרטים.

כי אנחנו מאמינים שיהודי לא רוצה באמת לעבוד עבודה זרה. לא, לא, אני מתכוון שכל הפרטים האלה הם שיש דבר פרטי דינים, כי זה לא אפשרי. גוי יכול לבוא ולעבוד את כל העולם. צריך למצוא דברים שמותר להשתמש. לא יכול להיות שהכל ייאסר. זה יותר... אני מתכוון שאפילו ראינו שלא עושים שלוש ערים ל... איך קוראים לזה? ל... נו, מה שלמדנו שם, עיר הנידחת. אי אפשר לאסור שטחים שלמים, כי עכשיו יהודים לא יוכלו להסתובב בארצות שלמות. קצת כן. אוקיי, נראה.

הלכה א': כל שאין בו תפיסת יד אדם

יש ענין של תפיסת יד. **כל שאין בו תפיסת יד אדם**, דבר שאדם לא יכול לאחוז בידיו, דבר שגדול יותר, דבר שאדם לא יכול לתפוס אותו כל כך בקלות. **ולא יצרו**, האדם לא יצר אותו, האדם לא עשה אותו.

דיון: מה פירוש תפיסת יד?

דובר 1: הייתי מתרגם תפיסת יד שזה גדול מדי לתפוס.

דובר 2: הייתי מתרגם שזה דברים שאדם לא תופס במעשיו, לא יכול לשלוט בהם. זה לא ביד אדם, זה לא ביד אדם בדרך יותר מופשטת. זה לא בידו. הולכים לראות את ההרים, זה לא שלך, זה לא נעשה שלך. לאדם אין בזה תפיסה, כי זה כל כך גדול, זה לא... זה לא שייך לך. זה לא תחת שלטון בני אדם.

דובר 1: הוא אומר בהמה. בהמה יכולה להיות בהמה קטנה, אדם יכול כן להרים.

מה הוא ביטל על עצמה, אבל את עבודה זרה בכלל אי אפשר לבטל כי זו עבודה זרה יהודית.

2. **דבר יפה:** מכאן רואים את כוחו של יהודי — אפילו עבודה זרה של יהודי לא מתבטלת, כל שכן דבר שבקדושה של יהודי. זה יסוד של **כל חומר מידי טומאה ממידת טהרה** — אם בטומאה זה כל כך חזק, בקדושה קל וחומר.

דובר 2: זה אומר דברים טבעיים, דברים שהקב"ה עשה, לא שכני אדם עשו. הוא לא יצר.

דובר 1: כן, או שהוא לא יכול ליצור. אבל הוא אומר "ולא יצרו" שם זה כמו שני דברים. אני מתכוון שזה התרגום, זה התרגום. "תפיסת יד אדם" זו הלשון של הגמרא. כך כתוב בגמרא: כל שיש בו תפיסת יד אדם, כל שאין בו תפיסת יד אדם אסור. הרמב"ם מתרגם שתפיסת יד פירושה, כך הוא לומד, יש שתי לשונות ברמב"ם, שזה התרגום של עכשיו. ש"ולא יצרו" פירושו שזה דבר שאדם לא עשה. מי עשה את ההר? אתה לא עשית, הקב"ה עשה אותו. זה התרגום.

דובר 2: התרגום הוא ממש שהאדם לא הרים אותו, הוא לא קונה אותו, זה לא מונח בידו. אבל בואו נראה בפנים, נראה את הפרטים ונבין את התרגום של תפיסה בזה.

הרים, גבעות, אילנות, מעיינות, בהמה

אז כך, **אם נעבד**, אפילו אם עבדו לזה עבודה זרה, **הוא מותר בהנאה**, כי אומרים שהמעשה שלך של עבודה זרה לא חל על הדבר.

שלא נמצא בשליטתך. **לפיכך, הגוים העובדים את ההרים ואת הגבעות**, גויים שעובדים ההרים וגבעות, **או אילנות הנטועין מתחילתן לפירות**, עצים שהם, לא נטעו עץ כדי שיהיה העץ לעבודה זרה, נטעו אותו מתחילה, ואחר כך בא גוי ועבד עליו עבודה זרה, **או המעיינות הנובעין לרבים**, אם גויים עובדים עבודה זרה למעין מים שזורם לרבים, ויש להוציא כשאדם עושה מעיין, אדם בונה קטן את זה והוא עושה מפל מים, יש לו תפיסת היד, יש לו קצת שליטה, אבל מעיין שזורם כבר, זה זורם, זה כן. אותו דבר הוא בהמה, עובדים בהמה, **הרי אלו מותרים בהנאה**, כי אתה עובד, אבל הדבר לא יודע, ההר לא יודע שאתה עובד אותו, ההר הוא הר, יש לך את השגעון שלך, אנחנו לא מאמינים לך כמו שאנחנו לא מקבלים אותך.

ממילא, מותר לאכול אותן הפירות שנעבדו במקום גידולן, מותר להמשיך לאכול פירות מהעץ שגדל, העץ אדיש למשוגעויות שלך, ואותו דבר שהוא בהמה, מותר לאכול את הבהמה. צריך להבין, בהמה יש כן קצת תפיסה, אדם יכול להרים בהמה, אבל ממה שהוא אומר שתפיסת היד פירושה שאתה לא יכול להרים, תפיסת היד פירושה שזה שייך לך, אתה עשית אותו, זה התרגום, אתה לא עשית את הבהמה, ואם נחשוב, כשאדם חותך חתיכת עץ, הוא יצר את הדבר, והוא עשה אותו לעבודה זרה, או הוא חותך יצירה, כי כל הדברים האלה הם בטבע, הם חלק מהטבע, והעבודה שלך לא שינתה מה שזה, זה נשאר בדיוק כמו שאפשר לעשות קצת. אבל הגמרא מביאה על זה דרשה, "להם הים ולא יאוריים הנהרים".

שבהמה אם הוא עובד כן את ההר, אתה יודע על כל מיני הרים קדושים, ההר הוא משהו, זה לא נאסר.

בהמה שהוקצת לעבודה זרה

ואין צורך לומר שזה אפילו בהמה שהוא עובד ממש. כל שכן בהמה שרק הוקצתה לעבודה זרה, והקצו אותה, הכינו אותה לעבודה זרה, זה לא חל, והבהמה עדיין מותרת באכילה. אין חילוק באיזה אופן, אם הקצו שהבהמה הולכים לעבוד, הבהמה הולכת להיות עבודה זרה, או הקצו את הבהמה שתהיה תקרובת עבודה זרה, היא מותרת, כי הבהמה לא שייכת לך.

זה כל עוד... כי בהמה היא דבר שהקב"ה עשה. זה מה שנלמד בנקודה הבאה, שזה היה באמת, אתה יכול לעשות מעשה, אתה לא רשאי לעשות,

נאסרה, שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו". אתה לא יכול ללכת לבהמה של אחר ולגנוב ובלוי עונש? אולי למיתת בית דין אולי.

בעל הבית לא עשה זאת, אתה עשית זאת, אין לך זכות בזה. אתה סתם גנב. גנב הוא באמת תפיסת יד. אבל זה כנראה מחובר לזה שאין לך זכות בזה, ממילא אתה לא יכול לאסור.

קושיה: מדוע אי אפשר לאסור בהמת חברו?

צריך להבין, כי אפשר כן לנסך יין של אחר, או אפשר לטמא דבר של אחר. בעבודה זרה, לא, בבהמה אולי, הדבר שלא באמת שלך, אדם לא עושה בהמות, הבהמה שלך אתה יכול לעשות בה איסור, בבהמה של אחר אתה לא יכול.

חידוש הרמב"ם ומחלוקת הראב"ד

הוא אומר שלא ברור איך הרמב"ם לקח את הדין. הרמב"ם אומר שיש כלל כזה "אין אדם אוסר דבר שאינו שלו". והגמרא מדברת על הכלל, אם אפשר לאסור דבר שאינו שלו, וזה בכלל לא כל כך פשוט. אני מתכוון שהראב"ד, כן? מה אומר הראב"ד? הראב"ד מתווכח בכלל, כן? הראב"ד אומר שאדם יכול כן לאסור דבר שאינו שלו. רק ישראל, אכן, אומרת הגמרא שהוא לא מתכוון בכלל לדיני עבודה זרה, הוא מתכוון לו סתם צורך מ"צורך כמחבב".

והרמב"ם, זה חידוש של רמב"ם זה, שהוא אומר שאדם לא יכול לאסור בהמה של אחר. כמו שאתה אומר, אפשר כן בדרך כלל לאסור דבר שאינו שלו, אבל יש יוצא מן הכלל שאי אפשר. אבל באופן הזה נראה שאפשר כן בגמרא, וצריך להבין את שיטת הרמב"ם. אבל זה מה שהרמב"ם אומר.

ראיה מקרבן פסח

חשבתי שלומדים שקרבן פסח שהמצרים עבדו את הטלה, השה, אבל רואים שאין בעיה, אפשר להקריב בהמה שאחר עובד, כל עוד הוא לא שחט או מכר אפשר להקריב אפילו, אין בזה איסור הנאה.

הלכה ד: המשתחוה לקרקע עולם

דברי הרמב"ם: "המשתחוה לקרקע עולם — לא אסרה. חפר בה בורות שיחין ומערות לשם עבודה זרה — אסרה."

נו טוב, זה למדנו לגבי הרים וגבעות ובהמות. עכשיו הוא נכנס לפרטים של קרקעות. כמו שהוא אמר, בהמה הוא כבר אמר מתי בהמה נאסרת כן, ועכשיו הוא הולך לומר מתי קרקעות.

אומר הוא, "המשתחוה לקרקע עולם", מישוהו משתחוה לקרקע, לאדמה, "לא אסרה", כי לא עשית בזה שום שינוי, אין לך תפיסת יד עליה, לא היה לך הנאה. זה למדנו בתחילת ההלכה.

קודם למדנו בהר, אבל כאן הוא מתכוון אפילו לא הר, אפילו לא הרחוב, המגרש. סתם הוא תפס הר כי זה דבר שכיח, שהרים, כמו שכתוב "הרים וגבעות", אבל הכוונה היא כי זו אדמה שאינה שלך, זה לא חפץ שאתה מחזיק בידך.

איך אפשר כן לאסור חתיכת אדמה? אם עושים כן בה שינוי, עושים משהו, "חפר בה בור שיח ומערה", הוא עובד עבודה זרה, "אסרה", כי עכשיו יש לו כן בזה תפיסת יד, הוא שינה ועשה ובנה. החלק שהוא בנה, כן. ונראה יותר אחר כך שנאסר רק החלק, ואם שוברים אותו בחזרה, לכאורה זה חוזר להיות מותר.

מים שעקרן הגל — מים

דברי הרמב"ם: "מים שעקרן הגל והשתחוה להן — לא אסרן. נטלן בידו והשתחוה להן — אסרן."

מה עם מים? "מים שעקרן הגל", מים היו גל שהתעקר... בוודאי כל הים לא נאסר, אבל לפעמים אדם יחשוב שהחתיכה הזו של מים שהתיזה, או שזורם גל או חתיכת מפל מים, והוא השתחוה לחתיכת המים הזו, הוא יחשוב שזה לא מחובר למים הגדולים. אבל לא, "לא אסרן".

אבל אתה יכול כן לעשות בבהמה.

הלכה ב': מעשה בבהמה

במה דברים אמורים? שבהמה אינה נאסרת, בשלא עשה בה מעשה לשם עבודה זרה, הוא לא עשה כלום בבהמה, הוא רק הכין אותה. אבל עשה בה מעשה כל שהוא, אסרה. הוא עשה אפילו דבר קטן, הוא באמת אסר אותה. והוא מסביר, **כיצד? כגון ששחט בה סימן לעבודה זרה,** הוא שחט אפילו לא שחט לגמרי, הוא שחט סימן אחד, שבהמה יכולה עדיין לחיות אחרי זה, כן, כי בשחיטה צריך שני סימנים.

או עשה אותה חליפין לעבודה זרה... עוד דבר, עוד דבר, עוד דבר. עשה אותה חליפין זה לא לגבי מעשה, זה דמי עבודה זרה. זה הדבר היחיד שאנחנו מתכוונים עכשיו. כגון ששחט בה סימן לעבודה זרה, זה מעשה שראינו קודם, אפילו זה נעשה תקרובת עבודה זרה, כל החלקים, העורות הלבוש וכן הלאה. המשמעות של עבודה זרה פשוטה שהוא עשה מעשה, ואז זה כן נאסר.

חליפין לעבודה זרה

יש עוד דרך לבהמה להיות אסורה בעבודה זרה, וזה אם קנו עבודה זרה במקומה. עושים חליפין. זה לא עבודה זרה עצמה, אלא דמי עבודה זרה, שכלכלית, הערך שלה הוא עבודה זרה. **עשה אותה חליפין לעבודה זרה,** מישוהו מכר בהמה ובכסף שהוא עשה מזה הוא עשה עבודה זרה? לא, לא, לא, חליפין, הוא החליף עבודה זרה עם בהמה. הוא קנה, הוא הלך לחנות עבודה זרה, ובמקום לתת לו כסף הוא נתן לו בהמה.

כן, זה נקרא חליפין. נעשה בהמה חליפין חליפין, נעשה חליפין חליפין, הוא החליף את הבהמה בבהמה אחרת, אז זה כדמי עבודה זרה, ולמדנו קודם שעבודה זרה אסורה בהנאה, כי תחתיו ותחתיו וכו', אתה קונה עבודה זרה, צריך לקחת את הכסף ולים המלח וכו', וזה עבודה זרה, אז אין בעיה שלבהמה אין תפיסת יד. זה לא עולה, כי הבהמה נעשית כדמי עבודה זרה, כי זה המחיר ששילמו על עבודה זרה. אז אז לא הולך הכלל שבהמה לא יכולה להיות עבודה זרה.

אני חושב שכשהוא אומר כדמי עבודה זרה, הוא מתכוון שזה דומה, כאילו זה איסור חלש יותר. זה פירושו כסף של עבודה זרה, כן? זה לא כסף, זה חליפין, אבל זה אותה דרך שבה דמי עבודה זרה אסורים בהנאה, אז זה סוג של דמי עבודה זרה. יכול להיות שזה כדמי, זה מה שהוא מחשיב כחידוש, כי זו בהמה, זה לא כסף.

הלכה ג': בהמת עצמו לעומת בהמת חברו

ממילא לפי זה כך, מה שלמדנו שאפשר לשחוט בהמה או לעשות חליפין על עבודה זרה בהמה, ואז אפילו בהמה נאסרת, זה דווקא **בהמת עצמו**, זו הבהמה שלו. כלומר, יש לי זכות, כמה זכות יש לי על הבהמה שלי, אני רשאי לשחוט אותה, אני רשאי להחליף אותה בעבודה זרה. **אבל המושך בהמת חברו לעבודה זרה או יחליפנה, אז לא נאסרה, שאינו אוסר דבר שאינו שלו.** אתה לא יכול ללכת לקחת משל אחר, זה בגניבה? מה פירוש לא שלו? אולי אפילו ברשות? כך הוא טוען אולי.

כלומר שהבעלים לא עשו זאת, אתה עשית זאת, ואין לך זכות על זה. זה דומה לתפיסת יד. זה דומה לגניבה, לגנב. גנב הוא משהו, אם גנב קונה, אז יש לך כן תפיסת יד על זה. אבל זה חייב להיות מחובר לזה שאין לך זכות בזה. ממילא אתה לא יכול לאסור. צריך להבין, כי אפשר כן לנסך יין של אחר, או אפשר לטמא דבר של אחר. לעבודה זרה... לא, לעבודה זרה...

הלכה ג' (המשך): השוחט בהמת חבירו לעבודה זרה

דברי הרמב"ם: "במה דברים אמורים, בהמת עצמו. אבל אם שחט בהמת חבירו לעבודה זרה, או החליפה — לא נאסרה, שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו."

זה דווקא בהמת עצמו, הבהמה שלו. כלומר, יש לי זכות, כמה זכות יש לי על הבהמה שלי, אני רשאי לשחוט אותה, אני רשאי, כלומר, להחליף אותה בעבודה זרה. אבל השוחט בהמת חברו לעבודה זרה, גם להיפך, אז "לא

לא, כי זו סתם לבנה. רואים שלבנה, שאפילו לבנה שהיא כן אולי דבר בנוי בכל זאת, החמה אולי נחצבת.

לא כתוב במשנה "עשה לבנה". הוא לא חצב את האבן לעבודה זרה, זו הייתה לבנה. הוא מצא לבנה והוא העמיד אותה, אז ההעמדה הייתה המעשה. כך הוא אומר, שהזקיפה מעשה. וההעמדה הייתה מעשה. כן, אבל לא משתחוים ללִינה שוכבת, אלא לעומדת. ההקמה עלימות אינה מעשה.

ביצה — אפילו הגבהה קטנה

דברי הרמב"ם: "וכן אם זקף ביצה, ובא גוי והשתחוה לה — אסרה."

חייב, זו ביצה. זו הלכה. אומר הוא, ביצה ויבוא גוי וישתחוה לה, גם אסורה בהנאה. למה? אין חילוק. הגמרא אומרת שיש חידוש שאפילו ביצה שבקושי נראה שהיא מוגבהת, יש הבדל קטן מכיוון זה, מכיוון ההוא, ובכל זאת נקראת הזקיפה מעשה.

חתך דלעת — חיתוך פרי

דברי הרמב"ם: "חתך דלעת וכיוצא בה והשתחוה לה — אסרה."

נכון. אותו דבר חתך דלעת, הוא חתך פרי, וחתך בה וישתחוה לה, אז החיתוך היה מעשה, ואחרי שהשתחוה היה מעשה, עם עבודה זרה זה נעשה אסור.

השתחוה לחצי הדלעת — ספק אסור

דברי הרמב"ם: "השתחוה לחצי הדלעת, והחצי האחר מחובר בו — הרי זה אסור מספק, שמא זה החצי כמו יד לחצי הנעבד."

השתחוה לחצי הדלעת, אדם משתחוה לחצי פרי, אבל חציו האחר מחובר בו, הוא עובד עבודה זרה, אומר הוא, אני רוצה עכשיו לקבל את החצי של הדלעת אצלי כאל. יש לו אל קטן, הוא עושה אל קטן.

זה לא מעשה שהיה שבאו לשאול את הרבנים. זה המעשה, ההלכה. זו כל הסיבה שאפשר לראות. הם ישבו אצל חכמים בבית המדרש, והם חשבו, מה יהיה אם הוא ישתחוה לדלעת אחת מהערימה, מה יהיה לחצי מהדלעת? זו לא שאלה, זה קורה. כן. אז זה אסור מספק. למה? מספק שמא החצי כמו יד לחצי הנעבד. כי מדברים כאן אפילו, למשל הוא אומר אני משתחוה לחצי הימני של הדלעת, כן? אבל הדלעת לא הייתה יכולה להתקיים, היא הייתה נרקבת מהר או משהו, היא לא הייתה... זה מחזיק אחד, הם רק חברים הכי טובים, אחד חי עם השני. ואולי גם כך שזה נשאר טרי כל עוד זו דלעת אחת.

לא, זה לא דבר כזה. למדנו קודם הלכה דומה, שחלק הוא איסור ובהמה, הבהמה שרדה את הבהמה האחרת. זה כבר היה. כי כאן השאלה היא האם כשעושים חצי מהעבודה זרה לחצי השני, זה נעשה כמו משרת העבודה זרה, מה שזה לא יהיה. כן, היד מתכוון שהוא מחזיק אותו, הוא הנצרך לו. אבל הגמרא מביאה ספק בזה, וצריך להחמיר מספק. אם משהו פוגש יהודי שהוא רוצה להשתחוה, כמו שזה רק לחצי הדלת, הוא צריך לדעת שזה לא עוצר על החצי השני, לכן הוא לא עוצר. למה צריך להחמיר? כי זה רוצה לחסוך את החצי השני שאולי זה... לא, אבל הוא רוצה לתת שיעור, הוא גוי שראה שיהודי אין לו סוגיא, הוא הגיע אליו.

ראיה מישעיהו — "חציו שרף באש"

יש פסוק בישעיהו, כן, "חציו שרף באש", שהוא עשה ללעג, שחצי מהעץ שהוא עשה לפסל שלו הוא השתמש לאפות, לעשות פיצה. אבל זה לא מתכוון לזה, אולי זה רק זכר לאותו פסוק.

הלכה ו: אילן שננטעו — עצים של עבודה זרה

דברי הרמב"ם: "אילן שננטעו מתחילה שיהא נעבד — אסור בהנאה, וזו היא 'אשרה' האמורה בתורה."

אוקיי, עכשיו. עכשיו אנחנו הולכים ללמוד, עד עכשיו למדנו על מה, על מים, על עץ, הולכים ללמוד על עצים. דלעת זה לא דבר כזה, יודעים כבר. דלעת זה משהו שגויים משתמשים כסמלי. אה, מה הכוונה? לא זה, זה דבר

אלא איך אפשר כן לאסור מים? אם הוא לקח קצת מהמים, "נטלן בידו", הוא שאב שם קצת מים, והוא השתחוה לקצת המים האלה, "אסרן", כי על זה יש לך כן תפיסת יד, עכשיו יש לך כן... יש חילוק, הוא עשה בזה מעשה, הוא לקח את החתיכה, הוא הרים אותה. הוא לא עושה כלום עם האבן, הוא רק הניח אותה, הוא לקח אותה איפשרו. זו הגמרא.

מחלוקת הראב"ד בנוגע מים של רבים

הראב"ד טוען אחרת גם על ההלכה הזו. הראב"ד טוען שמה שהרמב"ם הביא קודם "מים של רבים", "מים של רבים" הולך אפילו עקרון הגל. בקיצור, לא כל כך פשוט. הראב"ד סובר שהכוונה היא כי יש הרבה בעלות, כמו ירמיה בן חמא, דבר כזה. הראב"ד טוען, הוא מביא שיש מחלוקת בגמרא. אפשר לומר שיש מחלוקת בגמרא, והרמב"ם פוסק כמו שהוא פוסק.

שני בעיות: בעלות ומעשה

תרגום לעברית

אבל אתה רואה שכאן יש כמו שאתה אומר, כאן יש שתי בעיות. כאן יש בעיה אחת של שזה לא שייך לך, שזה של רבים, או שזה הר, אני לא יודע אולי כל הר הוא אולי דבר של רבים. והבעיה השנייה היא שהוא לא עשה שום מעשה. המעשה שצריך לחשוב עליו כמעשה גדול, זה עקירת הגל או לא עקירת הגל, לקח לאות ולמועד וכדומה.

אבני הר שנידלדלו — עובדין במקומן

דברי הרמב"ם: "אבני הר שנידלדלו ועבדן במקומן — מותרות, שהרי אין בהן תפוסת יד אדם."

אותו דבר כמו שאתה אומר, יש עוד בעיה של המילה "אפילו אם נדלדל", כן, זה לא רק שנפל חתיכה, אלא אפילו אם נפל חתיכה. כן. אבל "עובדין במקומן", הוא עובד שם איפה שזה נמצא, אז מתירים גם כי זה כמו שבירי עבודה זרה בתפיסת יד אדם.

אבל אם הוא לא עובד במקומו אלא הוא הזיז אותו, הוא העביר אותו למקום שהוא הניח אותו, אז כן זו יצירתו, הוא עשה שהאבן תהיה כאן. לא, זה פשוט, שגוי עושה אבן איפשרו והוא עושה מזה פסל, זה אסור כי הוא הביא אותו לשם. אה, הפלא הוא שהוא עשה שם ממש מזה איזה ציור, כי אפילו הקרקע עולם עומדת שם, אבל אם הוא הזיז אותו.

הלכה ה: לבנה שהניחה להשתחוות לה

דברי הרמב"ם: "ישראל שזקף לבנה להשתחוות לה, ולא השתחוה, ובא גוי והשתחוה לה — אסרה בהנייה, שזקיפתה מעשה."

אנחנו הולכים ללמוד עכשיו על לבנה, לבנה זה לא אבן בנויה. אבל כך משמע, הרמב"ם לא אומר בפירושו, אמת. אבל הוא אומר כבר עובדין במקומן. לא, סתם זה מתכוון לזה, כן.

עכשיו הוא הולך לומר הלכה חדשה, שהשתחויה לא מספיקה. לכן הוא אומר כאן "לבנה", על זה הוא רוצה לומר שאפילו כשאין כאן את הבעיה של תפיסת יד אדם, על זה הוא רוצה קודם להתחיל להבהיר למה יש כאן לבנה, אה, בואו נראה מה הוא אומר. בואו נראה מה הוא אומר. אף אחד לא יודע על מה אתה מדבר, בואו נראה מה הוא אומר. הלכה א', הוא אומר "לבנה".

שכאשר יהודי לוקח לבנה והוא אמר "הרי זו עבודה זרה להשתחוות לה", זאת אומרת הוא אמר, הוא עשה כוונה, הוא העמיד אותה כדי להשתחוות. הוא לא השתחוה. יבוא גוי וישתחוה לה, בא גוי והשתחוה. אז אסרה בהנאה. למה? שהזקיפה מעשה, זאת אומרת היה מעשה. זו ההעמדה. ולמדנו קודם שלעשות משהו לעבודה זרה לא עושה כלום, צריך ממש לעבוד אותו. אבל כאן יש שני, עבד אותו גוי.

מה יהיה אם אפילו גוי עשה את זה? ביחד עשו את שני הדברים, שייחדו אותו ואחד עבד אותו לעבודה זרה. אז ייחוד לא עושה כלום, אלא המעשה עושה את זה. זו הייתה הזקיפה מעשה. בלי שיעמידו אותו לכאורה גם לא היה קורה כלום, כי לא היה מעשה, אותה תפיסה היהודים לא השתמשו בה.

דין המשתחויה לאילן

דובר 1:

וכן המשתחויה לאילן, אילן שכבר היה נטוע מתחילה, **אף על פי שלא נאסר גופו,** אפילו העץ לא נאסר, אבל מה שגדל אחר כך, **הסריגים, הענפים, והעלים, והלולבים, והפירות** שלא נעשו לאכילה, **ופירות, פירות** רגילים, **שיוצא כל זמן שנעבד,** שגדל כן אחרי שהתחילו לעבוד, זה כן כבר אחרי העבודה זרה.

העץ הוא קודם לעבודה זרה, אין לזה שייכות אליך. הדבר הזה כבר קרה, זה כבר גדל אחרי שהעץ כבר היה לו איזו חלות עבודה זרה.

אז ראוי לאוסרן בהנאה.

קושיא: למה הסריגים נאסרים בלי מעשה?

דובר 1:

זה קשה, כי למדו לך קודם שצריך לעשות תפיסת יד, כאן רואים שמהו לא כל כך פשוט. למה לא אומרים שאני יודע, קרקע עולם שלא גדל? אלא מוצאים דרך אחרת. מים, המים שהתחילו לבוא אחרי שהיא השתחוותה, לא נאסר. אלא בעץ יש משהו את הדין הזה. מבין מה הוא שואל?

קודם הוא לומד שצריך להיות מעשה, כאן רואים שלא, שמשתחוויים, והחלקים שהיו עד אז לא נאסרים, אבל החלקים מהעץ שגדלים אחר כך, נראה שזה נאסר.

דובר 2:

מעניין, לפני רגע אמרו שצריך לעשות מעשה.

דובר 1:

כן, ממש מעניין. כי אם כל העץ לא... איפה יהיו הענפים החדשים? בעץ. אתה אומר שהעץ לא נאסר. ההשתחויה שלך לא עשתה את הענפים החדשים.

דובר 2:

היה המקרה כשהוא חתך והוא עשה הרכבה והברכה?

דובר 1:

זה מה שהבנתי, שצריך לעשות מעשה.

דובר 2:

כן, מעניין.

דובר 1:

וגם קצת החלק הקודם שחסר בכלל לומר הסריגים ועלים כל זמן שנעבד, זה בא בחלק הבא.

דובר 2:

אפשר לומר ההברכה, יכול להיות שזה היה עוזר אפילו בלי זה, אפילו מה שגדל טבעי.

דובר 1:

נו, מה אומרים היד פשוטה או מה... הוא לא אומר, היד פשוטה לא עונה על סוג כזה של בעיות, הוא רק מביא גמרות. אני לא יודע. זו שאלה טובה, ואפשר לחיות עם שאלה. נראה שאולי עצים זה אחרת ממים או דבר כזה. אני לא יודע. אבל בואו נראה את החלק בפסקי תוספות. אני לא יודע את הפשט. מה זה עושה כאן? I don't know. בואו נלך ללמוד הלאה. אני לא יודע, אני לא יודע מה הוא אומר ברמב"ן הלאה. לא, לא, על זה הוא לא אומר. הסתכלתי בגמרא איך לומדים את הפסוק. אוקיי, הלאה. לא, בקיצור, בואו נלמד הלאה.

הלכה ז' (המשך): אילן שהיטו פירותיו לבית עבודה זרה (סימן של אשרה)

דובר 1:

חדש יותר. לא עובדים את זה, זה יותר כסמלי. אולי אפילו זה עבודת עבודה זרה. גוי עבודה זרה. כן, דבר כזה.

אוקיי, עכשיו אנחנו הולכים לראות על עץ, והם למדו שאי אפשר לאסור עץ. יש שני מיני עצים של עבודה זרה. הם למדו קודם שיש מה שנוטעים ליד העבודה זרה להודיע שכאן יש עבודה זרה, ולכבוד זה אסרו לנטוע אשרה ליד בית המקדש. יש כשעובדים את העבודה זרה עצמה.

בואו נראה, אילן שנטעו, אבל החידוש כאן הוא, זה מדברים לגבי, כשאנחנו מדברים עדיין מהנושא שאי אפשר בעצם לאסור עץ. יש עץ שנטעו וסתם יש עץ שגדל, בא גוי והוא עובד אותו, הוא יכול לבטל, זה לא נעשה עבודה זרה. אבל אם הוא נטע לכתחילה לעבודה זרה,

הלכה ו' (המשך): אילן שנטעו מתחילה לשם עבודה זרה

דובר 1:

למדנו קודם שיש מה שנוטעים ליד העבודה זרה להודיע שכאן יש עבודה זרה, ולכבוד זה אסרו לנטוע אשרה ליד המזבח. כאן מדברים על עבודת העבודה זרה עצמה.

בואו נראה, **אילן שנטעו מתחילה לשם עבודה זרה.** על זה מדברים כאן. אנחנו מחזיקים עדיין בנושא שאי אפשר בעצם לאסור עץ. יש עץ שנטעו, סתם יש עץ, הוא גדל, בא גוי והוא עובד אותו, זה לא יכול להיות עבודה זרה.

אבל אם הוא נטע אותו מתחילה לעבודה זרה, אז? **אילן שנטעו מתחילה לשם עבודה זרה,** הוא נטע אותו, הוא עשה את המעשה, הוא נטע את העבודה זרה, הוא יצר את העץ, הוא נטע אותו. אז **אסור בהנאה, שנאמר "לא תטע לך אשרה"**. מפורש שזה אסור בתורה, ושלא יאמרו שזה לא אשרה.

הלכה ז' – אילן שהיה נטוע וגדרו ופסלו לשם עבודה זרה

דובר 1:

אה, טוב. **הואיל ונטוע,** מה קורה אם זה היה עץ נטוע? למדנו שבמקרה כזה זה לא נקרא, אין תפיסת יד אדם.

אבל הוא כן עשה משהו בזה, הוא כן שינה אותו. **וגדרו,** הוא חתך ענפים ממנו, **ופסלו,** הוא גילף אותו לשם עבודה זרה. אפילו **הרכיב והבריך בגופו של אילן,** לא רק כשהוא השתעשע רק עם ענפים, אלא אפילו הוא עשה הרכבה והברכה.

הגדרת הרכבה והברכה

דובר 1:

מה הם שני מיני הרכבות? הוא חיבר שני עצים. כן, הברכה אני חושב מתכוון שהביאו ממקום אחר. הברכה, אני לא זוכר. אחד מתכוון שמביאים חתיכת עץ שנייה, אחד מתכוון שמביאים את העץ לשני, משהו כזה.

אני חושב שהברכה מתכוון שכאשר הוא לוקח ענף, כך הוא מתרגם, לוקחים ענף ומכופפים אותו פנימה עד לאדמה, שיתפוס שורשים, שיעשה את השורשים שלו באדמה. והרכבה מתכוון שהוא מביא ענף מעץ אחר ומחברים אותו לעץ הזה שיתחבר.

דין הסריגים ושאר אילן

דובר 1:

אז, הייתי אומר שכאשר החלק החדש של ההרכבה התחיל להוציא, **ויוציא ציץ,** אחרי שהתחיל לצמוח ממנו ענפים חדשים, הייתי חושב שבמקרה כזה הוא כן עשה ממש שינוי בעץ.

אבל זו עדיין אותה הלכה. היסוד, עצם האילן, היה כבר נטוע קודם, אז התוספת שלך אתה יכול כן לאסור, אבל בעצם העץ עדיין אין לך תפיסת יד אדם.

אז גורם שהסריגים, אתה יכול לחתוך את הסריגים, החלק שנעשה עבודה זרה. מה שנעשה אחר כך, יש לך כן תפיסת יד אדם שעשה אותו לעבודה זרה, אבל **שאר אילן מותר,** בעצם העץ לא קרה שינוי, אז זה מותר.

מותר. **נטלה מתחת עבודה זרה, הרי זה מותר.**

דובר 2:

לא מבין את המשנה?

דובר 1:

אה, הקושיא היא המשנה. **אילן שנוטעים תחתיו פירושו שנטעו כדי להניח עבודה זרה.** אז מדברים על **אילן שנטעו**. אבל זה לא מתאים להלכה הקודמת. רק **כל מה שתחתיו**.

אה, כי נטעו אותו להיות משמש לעבודה זרה. ממילא, כל עוד הוא משמש הוא אסור. פעם אחת שאינו עוד משמש, הוא חזרה סתם עץ, הוא חזרה חלק מהטבע.

בזה זה שונה מדברים אחרים. דברים אחרים שפעם אחת היו משמש, צריך לבטל אותם ממש.

בקיצור, אתה יכול לתרץ את המשנה, שהוא אמר את התירוץ שהוא אמר, אבל **נתבטלה עבודה זרה**, פעם אחת שהסירו את עבודה זרה, הוא עולה עם הפנים, **שהאילן עצמו לא נעבד**. כי האילן לא נעבד.

אכן כך, אם היו עובדים את האילן עצמו והוא היה לכתחילה לשם עבודה, לא היה עוזר אפילו הפסיקו לעבוד, נעשה נמאס, הלכו ומצאו אילן נואש, התחילו לעבוד, היה עדיין נשאר עבודה זרה, היו צריכים לעשות רק דין ביטול.

אבל כשלא היה עבודה זרה, רק היה משמש לעבודה זרה לעשות שיהיה צל, רק כל עוד הוא צל הוא אסור.

קושיא: מדוע הרמב"ם לא אומר "שנתיאשו הבעלים"?

דובר 1:

כן, זה לא ברור. אתה יכול לתרץ את המשנה, יש בעיה עם ההלכה, משהו לא מסתדר כל כך טוב. המשמש... יש כאן דעות אחרות, ולפי הדעות האחרות הרמב"ם היה צריך לפסוק, צריך להיות נתיאש, וכולל. הוא לא אומר כאן "שנתיאשו הבעלים מכך". אולי הוא מתכוון לזה, אבל הוא לא אומר זאת בבירור.

הלכה ט – בית שבנאו מתחילה לעבודה זרה / המשתחוה לבית בנוי

דובר 1:

אוקיי, מה עם אותו דבר בית? אבל זו ההלכה שהרמב"ם אומר במשנה. **בית שבנאו מתחילה לכך, בית עצמו נעבד**, הוא בונה בית שיעבדו את הבית.

אה, זה הוא כן אומר בבירור, צריך... אה, בזה... צריך להיות... כן. אותה הלכה. אוקיי, זו אותה הלכה שנאמרה. אלו אותן שלוש הלכות. בואו נראה את אותן שלוש הלכות שנאמרו.

אם בנה בית לכתחילה שיעבדו את הבית, "ברוך אתה בית" אומר הגוי, אני יודע מה. או... אה, ובסוף אומר **וכן המשתחוה לבית בנוי**. או שיש בית ומשתחוים לבית, **הרי זה אסור בהנאה**.

דיון: הבדל בין עץ לבית לגבי תפיסת יד אדם

דובר 1:

לבית יש כן תפיסת יד אדם. אבל מכיוון שלכתחילה כוונת האדם הייתה, היה לכתחילה שיהיה עבודה זרה, יהיה לפירות. אבל עץ רגיל, שנתיאשו אחר כך ואז עובדים, אולי נעשה כן אסור, נעשה תפיסה מכאן ולהבא, כך הרמב"ם אמר. כי כוונת האדם הייתה, זה לא הר שאף אחד מעולם לא נגע בו.

יש שני סוגים של תפיסת יד אדם, אתה מבין? זה שונה מבית, כן, אפשר לשמוע. אכן לאדם יש לפחות קשר לזה, כן. אפשר לומר חילוק, אבל זה נשמע איכשהו. אני רואה שאילן הוא והחול והשמש והמים. זה חלק מה... שיש הנאה מהאדמה שם.

דובר 2:

אוקיי, מה אולי היה החול?

אילן, עצה חדשה, זו אולי הלכה צדדית, זו לכאורה ידיעה בעלמא ההלכה. יש אולי סוג עץ, עץ שאנחנו לא יודעים שעובדים לו עבודה זרה, אבל מה שיהודי יודע כן זה שהגויים שומרים את הפירות מהעץ הזה, והם אומרים שהם מכינים אותו, הם מתכוונים להשאיר אותם שייכים לבית עבודה זרה פלוני, הם הולכים לעשות מזה בירה לכנסייה פלונית.

והם עושים ממש את הבירה **בשעה שנוטרים ועודרים**, **הרי זה אילן אסור בהנאה**. אומרים הם, דנים מדין, הם יודעים שהאילן אסור בהנאה. למה? סתם כך לא היה אסור בהנאה, אלא הפירות שגדלים אחר כך.

אה, לא, הוא אומר שרואים שהוא עובד אותו, הוא רואה שהוא חותך אותו, הוא שומר את פירותיו. אבל הוא אומר אבל ההלכה שסתם מושיב אשרה, לפיכך חותם ורושם כך, **שזה חוקה של אשרה**. אם עושים כך זה סימן שזו כן עבודה זרה שעובדים לה, כי מעץ אשרה זה מה שהם עושים, המנהג הוא מעבודה זרה זה שעושים אשרה, שאשרה זה מה שלמדנו קודם, אז אחר כך עם גילוי שערות, שזה בעצם עובד אותו.

אבל חוץ מזה יש מנהג שמהאשרה לא משתמשים בפירות, אלא אז עושים אחר כך בירה. ומה שותים לכבוד יום טוב, מה שזה לא יהיה, לכבוד חגא? סתם סוג משקה חריף.

סטייה: מה זה בירה?

דובר 1:

בירה עושים בדרך כלל משעורה. פעם נאמר, בגמרא כתוב, מדברים כמעט תמיד על שיכר, מדברים על תמרים. אני לא יודע מה זה, איזה סוג, נראה, תמרים מותססים, מה אלי יודע? היום עושים משעורה בדרך כלל. גם בגמרא יש משעורה. זה סוג, זה סוג משקה.

ראיתי השבוע בבעל שם טוב, שהבעל שם טוב אמר שבירה אי אפשר לעשות כל היום. אם למישהו יש שאלה והוא זוכר. אם הוא עושה בירה מתמרים אפשר כן. זה מדברים על הבירה שלנו.

דובר 2:

כן, תגיד הלאה.

דובר 1:

אוקיי, קיצור, זה מעניין, זה סתם דין שמובא בגמרא. הגמרא מביאה את זה שמישהו אמר לו, לפומבדיתא, עצה כזו, מה אני יודע? זו חזקה, כמו כל החזקות, אם רואים כך יודעים שזה מתנהל כך.

הלכה ח – אילן שמעמידן תחתיו עבודה זרה (משמש)

דובר 1:

עכשיו אנחנו הולכים ללמוד, כמו שאמרת, את הסוג השני של אילן, לא האילן שעובדים לו. עד עכשיו למדנו אילן שעובדים לו. עכשיו אנחנו הולכים ללמוד אילן שלא עובדים לו בכלל, אלא אילן שהוא... הודעה שכאן יש עבודה זרה. זה נעשה להכריו, או משמש של עבודה זרה, או שזה הצל שלו על העבודה זרה.

תרגום לעברית

אילן שנוטעים תחת עבודה זרה, כל זמן שהיא תחתיו הרי הוא אסור בהנאה, כי האילן נקרא משמש לעבודה זרה.

דיון: מדוע האילן מותר כשמסירים את עבודה זרה?

דובר 1:

ואם זה לא עוזר, שלא נאמר שהאילן אסור משום שהוא עצמו חפצא של טומאה, זה לא היינו יכולים לומר כי לפי הפשט הוא ידים. אבל משמש הוא כן יכול להיות, נראה, כן, אני לא יודע. אני טועה, האילן נראה לי יותר מסובך, זה כבר דבר שני כזה אילן, שהדרך שבה הוא אסור אפילו לא עושים איתו כלום.

אז אני לא יודע. אבל הוא אסור רק **כל זמן שהיא תחתיו**. ברגע שמסירים אותה, הנה, ברגע שמסירים אותה, **נטלה מתחת עבודה זרה**, כל האילן

את קיר, הוא בונה קיר לבית עבודה זרה. הוא מכבד, אבל למעשה הוא מהנה עבודה זרה. שיש לו שותפות מסוכנת איתם.

קושיא: מדוע זו לא שותפות?

קשה, מה הוא צריך לעמוד? זו לא שותפות, כי ההלכה הבאה מבארת את השותף. רואה זו הבעיה שלי. נראה שביתו עד הקיר, והנכס שלו לגמרי שלו, אבל המעשה הוא שעבודה זרה בצד השני של הקיר.

עצה: כונס לתוך שלו

אהא, קשה ההיתר, **כונס לתוך שלו**, הוא מכניס לתוך שטחו. הוא בונה, אבל עבודה זרה עדיין תהנה שיש קיר. יש עצה מהרבי עקיבא איגר. אם כך, הם יהנו מהקיר, הרי לכאורה ההלכה הראשונה אומרת שאסור. אלא מאי, שהוא מכניס לתוך שטחו, שיעור מרווח. אני מבין שהמילה היא מילה. שיש לו הנאה שיש לו קיר טוב, על זה העצה שלא יהנו מהקיר. אבל הם מסבירים לי שהעצה היא שיעשה את הקיר עם רווח. שהוא אומר אני בונה את זה. נראה, כך אני לא מבין כל כך טוב את הספרים של ההלכה, אבל נראה שהפשט הוא שהוא צריך לסגת, לא כתוב כמה הוא צריך לסגת. כאילו יש שלום. נניח אמה, טפח, אני לא יודע.

עכשיו עבודה זרה יכולה לומר, אוקיי, אין לי קיר, כי הקיר בנכס של היהודי. אפשר לומר שיש לו הנאה, אבל זו לא הבעיה. יש לו הנאה מהשטח. הוא עכשיו קיבל יותר שטח. היהודי בעצם ויתר על... לא, לא ויתר. שבאותו מקום הוא מכניס... שיניח דברים ש... שלא יהנו מאותו חלק שטח. **כדי שלא ירחיב את בית עבודה זרה.** שלא ירחיב את בית עבודה זרה.

דיגרסיה: צואה כאוסף

כי הוא יהיה מאוד כועס, שהוא זורק צואה בנכס שלו, הם לא יכולים לעשות כלום. הפשט הוא שלא היה אצלו סתם עבודה זרה. הוא מתכוון לומר דברים שלא יפים. הוא אוסף קוצים, צואה. הוא לא מתכוון למילה בעניין של דברים מלוכלכים. רואים את הטעם. כן, אנשים נהגו להחזיק צואה. כן, נהגו בהלכה, בהשתתפות רואים את... אנשים היו להם אוסף של צואה לשדות שלהם, זו לשון. זה... דבר המכוסה בה. המילה היא, שלא יהנה מהמרווח הריק.

כותל של שותפות — יחלקו

אם זה לא הקיר שלו שקורה שבצד השני יש עבודה זרה, אלא זה בעצם כותל של שותפות של כותל של עבודה זרה, **יחלקו**, מחצה מחצה. אז מחלקים את הקיר לחצי, **מחצה שלו מותר בהנאה**, כבר מחולק בעובי, כן, עבה טפח, **מחצה שלו מותר בהנאה, ושל עבודה זרה אסור**. ואז כשהוא הולך לבנות אותו, כשהוא בונה את חלקו, לכאורה הוא השתתף עם עבודה זרה, ועבודה זרה צריכה לשלם לו חצי.

זה לא כל כך מוסבר טוב.

אבניה ועציה ועפרה של הכותל אסור בהנאה

אחר כך אומר את הדבר האחרון הבא, **אבניה ועציה ועפרה של עבודה זרה, של הכותל**. אילו אבניה ועציה ועפרה? מהכותל שנפל. ודאי צריך כבר לומר שזה לא עבודה זרה. ולמה לא אומרים שחצי מותר? כל חתיכה היא ספק עבודה זרה, היא ספק אסור.

אבניה ועציה ועפרה של הכותל אסור בהנאה. למה הכל אסור? כי האבניה והעציה והעפרה שהיו מהחלק של עבודה זרה אסורים. כבר כתוב כך, אדם, הקיר נפל, אז אתה צריך לחשב שחצי קיר מותר וחצי קיר אסור. ממילא אתה צריך מהמפולת, מהחלק שנשבר, אתה צריך לחשב שחצי הוא עבודה זרה. אתה לא יכול לבנות מחדש את הקיר, אתה יכול רק לבנות מחדש חצי מהקיר, כי האבניה והעציה והעפרה אסורים בהנאה. לא ברור באמת. אתה רואה שהמפרש שהוא מביא, הוא מביא שלרש"י יש בכלל פשט אחר בגמרא.

אני אומר, אבניה ועציה ועפרה יכול להיות המשך טוב למילה אסור. **של עבודה זרה אסור**, ממילא כשהקיר נפל הוא לא יכול להשתמש בחצי מהאבנים, העצים והעפר. אוקיי, אבל חצי הוא שלו, הוא בכל מקרה לא יכול להשתמש בזה. נניח עבודה זרה הפסיקה לקיים, אני לא יודע מה. הוא רוצה

הלכה ט' (המשך): ציור וכיור על בית — חידוש לשם עבודה זרה

יש שני סוגים שונים של תפיסת יד אדם, נכון? זה שונה מבית, כן, אפשר לשמוע. אכן אדם, יש שיטה בזה. כן, אמת, אפשר לעשות חילוק, אבל זה נשמע איכשהו. אני רואה שאילן הוא... למדנו קודם שאילן הוא זה וזה גורם, כי יש את האדמה, והחול, והשמש, והמים. כן, לגבי... שיש הנאה מהאדמה שם.

אוקיי, מה היה משהו... **בית בנוי**, היה בית בנוי, וקישטו אותו, צבעו אותו, ועשו ציורים יפים לשם עבודה זרה, עד כדי כך שהבית התחדש, הבית נעשה חדש, קיבל מראה חדש. האם עצם הבית עצמו נעשה אסור, כי הבית לא נעשה... למה לא? רגע אחד לפני כן הוא אמר **שמשותחה לבית בנוי אסור בהנאה**. הוא אומר לא, רק **נוטל מה שחידש, והחידוש אסור בהנאה, אבל שאר הבית מותר**. אולי הוא עובד רק את הציורים? הוא עובד רק את היופי. הוא עובד את הבית היפה. זה משהו כזה. הבית, הבית הערום המכוער, הוא לא עובד. הוא עובד אותו רק עם בית יפה. עושה את זה, לוקח את הכיור והציור, זה מותר. משהו אני מפספס את הלמדנות הבסיסית כאן, את ההגדרה של כל ההלכות הללו. לא ברור.

הכניס עבודה זרה לתוך הבית — אופן שלישי

מה עם... אה... **הכניסו**? כן, אוקיי. בואו נבהיר קצת את שלוש ההלכות. אחר כך, מה האופן השלישי? שלא עבד בית בכלל, אלא הכניס עבודה זרה לתוך הבית. אז זו אותה הלכה כמו האילן, שאינו עבודה זרה עצמו, אלא משמש עבודה זרה. אבל פעם אחת שהוציאו אותה, הבית חזרה מותר.

אז נראה שהציור והכיור, נכון, מתכוונים שלא עובדים את הבית עצמו, עובדים רק את הציורים של הבית. וכך לכאורה היינו אומרים. זה דומה מאוד לעץ, שיש את הענפים, מהענפים החדשים נעשה אסור. כך זה נשמע.

הלכה י: אבן שחצבה לעבודה זרה

אוקיי. **אבן שחצבה, שחתך לעבודה זרה**, חתך מהר חתיכת אבן גדולה לעבוד, אסורה בהנאה, כי בחיתוכה חתך אותה לשם כך. אבל אם כבר הייתה חצובה, שכבר הייתה חצובה, ורק **ציירה וחקקה**, רק עשה אותה יפה כדי לעבוד אותה, **אפילו ציירה וחקקה בגוף האבן, אפילו אם הציור היה בגוף האבן, לא שרק צבע, לא גוף האבן עצמו, רק התוספת נעשית אסורה**, וכשרוצים אפשר לחזור ולהשתמש באבן עצמה, רק מה שהוסיפו, הציור וכו', זה אסור.

אומר, זה כמו שהנאתה שהיה עובד, הציורים עשו כך כדי שיעבדו לעבודה זרה, החלקים ההם אסורים, אבל שאר האבן, עצם האבן עצמה, לא קרה שינוי באבן עצמה. כלומר, אפילו היה שינוי, אפשר לעשות החוצה שינוי, יודע, לא חיממו את האבן עצמה, אפילו ציור באבן עצמה, עדיין רואים שעובדים את האבן המצוירת, עושה אותה חזרה לכלי אבן פשוט, אבן פשוטה, אז היא חזרה מותרת. לא חזרה, היא מעולם לא הייתה אסורה יותר. כן, אותה אבן באשר היא אבן מעולם לא הייתה אסורה.

אבן שהעמידו עליה עבודה זרה — משמש

ואותו דבר **אבן שאינה עבודה זרה עצמה, אלא היא משמש**, כמו למשל לעמדה, **אבן שהעמידו עליה עבודה זרה, הרי זה אסור כל זמן שהיא עליו**, כל עוד עבודה זרה על זה האבן גם אסורה כמשמשי עבודה זרה, אבל **סילק עבודה זרה**, הסירו אותה, האבן עדיין מותרת.

הלכה יא: מי שהיה ביתו סמוך לבית עבודה זרה ונפל

עכשיו נלמד מעשה מעניין, זה ממש מה ששאלו מה קורה אצל יהודים. ההלכה הקודמת שלי גם הייתה מעשה, אבל אומר כאן, זו ממש בעיה מעשית שעושים. לא הבנתי את ההלכה גם, כבר הסתכלתי בה קצת לפני כן, לא הבנתי את ההלכה כל כך כראוי לכל הפרטים, אבל בואו נראה מה כתוב.

מי שהיה ביתו סמוך לבית עבודה זרה ונפל, אדם היה לו בית ממש ליד בית עבודה זרה, והקיר נפל. כלומר, הקיר משמש לשני הבתים, יש כאן קיר אחד בין הבתים. **אסור לבנותו**, אסור לו לבנות אותו, כי כשהוא בונה חזרה

ביטול עבודה זרה של גויים

אומר הרמב"ם: **"עבודה זרה של גויים שביטולה גויים קודם שתבוא ליד ישראל"** — זו העבודה של ביעור חמץ, סתם לא בדיוק. עבודה זרה של גויים שביטולה גויים קודם שתבוא ליד ישראל, עבודה זרה של גויים שגויים ביטלו אותה, הם עשו אותה לא עבודה זרה, עוד לפני שהגיעה לידי היהודים — **הרי זו מותרת בהנאה, שנאמר פסילי אלהיהם תשרפון באש, ולא אמר פסיליהם, אלא פסילי אלהיהם, כל זמן שהם אלהיהם. אבל אם ביטולם, הרי אינן אלהיהם.**

אבל אם ביטולם, כשזה כבר לא פסילי אלהיהם, אין צורך לשרוף. פסילי גויים ששורפים, דברי גויים שהיו פעם פסלים, אלהיהם לשעבר, זה צריך לשרוף באש. מה שכבר בוטל, נניח, עבודה זרה.

עבודה זרה של ישראל — אינה בטלה לעולם

אבל זה גוי. קודם ראינו שיהודי שונה. שיהודי פחות חכם מגוי, יש דברים מסוימים, אני לא זוכר. יש חשמונה, יש אותו דבר שיש כזה דבר, אני לא זוכר.

כאן נראה שיהודי גרוע יותר, כשיהודי עובד עבודה זרה הוא גרוע יותר מגוי.

למה? עבודה זרה של ישראל אינה בטלה לעולם.

יהודי לא יכול לבטל את עבודת הזרה שלו.

ידעת? יהודי לא יכול לבטל עבודה זרה.

עוד מבטל עבודה זרה, איך מבטלים עבודה זרה?

הסבר: למה יהודי לא יכול לבטל

כתוב שהפשט הוא שהיהודים, כך אני רואה שהוא מביא, שיהודים הם אנשים רציניים, כן. יהודי הוא לא קליל. הוא רואה שבא חסיד, בא שני, הוא לוקח את זה, אומר, אוקיי, ביטלתי את זה. אבל לא מתכוון ברצינות, הוא באמת מחזיק שזו עבודה זרה. ממילא לא סומכים עליו.

משא"כ גוי, גוי הוא כלום. גוי, יום אחד זו עבודה זרה, ומחר הוא לא תופס. הוא לא מאוד חזק. היהודי הוא ידע, הוא ידע שזו עבודה זרה, אבל יהודי לא מרפה, יהודי הוא עקשן. כך נראה.

שותפות של יהודי וגוי

למשל, תראה שאם ליהודי יש שותפות עם גוי בעבודה זרה, הייתי חושב שאולי הגוי שהוא שותף יכול לבטל. אבל לא, החלק ממנה שייך ליהודי, והיהודי לא מבטל. **אין בטולה מועיל כלום, אלא אסורה בהנאה לעולם.**

ומה עושים? צריך לגנוזה, צריך לגנוזה, כדי שאף אחד לא ייכשל. גניזה פירושה לכאורה שריפה, או קבורה, שאף אחד לא... אותה הלכה יש, סתם למה כתוב לגנוזה?

ראיה מיעקב אבינו

הוא מביא שאצל יעקב אבינו כתוב **"ויטמון אותם יעקב תחת האלה"**, הוא לקח את אלהי הנכר וקבר אותם. רואים שיש קבורה על עבודה זרה. מדברים כנראה באופן שלא יכולים לשבור.

אה, הגמרא אומרת, **עבודה זרה של ישראל טעונה גניזה**. יש חילוק, עבודה זרה של הגוי לא צריכה גניזה, אבל עבודה זרה של ישראל טעונה גניזה. זה אומר שזה יותר, כי זה פשע, נשאר עוד משהו הריח, האפר, וכדומה. עבודה זרה יהודית צריך לקבור. עבודה זרה יהודית גרועה יותר מעבודה זרה גויית.

ביטול אחרי שמגיע לידים יהודיות

וכן עבודה זרה שבוטלה על ידי ישראל אחר ביטול הגוי — אותו דבר, שעבודה זרה שגוי ביטל, ואחר כך בא יהודי, אפילו אם הגוי ביטל אותה, **אין בטולה מועיל כלום**, כי עכשיו זו עבודת הזרה של היהודי, **אלא אסורה בהנאה לעולם**.

מהי עבודה זרה של ישראל פירושה, והיהודי החשיב אותה כעבודה זרה? לא, אפילו סתם כך. כי זה כבר לא עכשיו ברשות הגוי. גוי יכול לבטל רק

עכשיו לבנות מחדש את הקיר, הוא צריך לזכור שחצי הקיר הוא עבודה זרה. ומילא הוא לא יכול להנות מהאבנים עצים ועפרים. נניח אפילו זה באמת היה שלו באופן שעבודה זרה הוסרה משם. אבל מאחר שחצי מהקיר היה קיר של עבודה זרה, כי מהצד ההוא לא של עבודה זרה, כן, זה אולי חילוק. שזה מעניין, זה מעניין שמדובר על אותו חצי באמת. כך אומר הרשב"א, הוא אומר שהוא רשאי רק לקחת אם הוא יכול את האבנים שלו, הוא יודע אילו אבנים היו בצד שלו. אוקיי.

זו ההלכה של הבית. הוא מביא שרש"י אומר, הוא לא אמר לי שרש"י אומר שזה מדבר שהבית עצמו נעבד, לא רק משמש, שזה כבר משהו אחר. שהבית... הרמב"ם לא אמר כך בבירור, אני לא יודע מה הוא מביא על רש"י.

הלכה יב: כיצד מאבדין עבודה זרה

אומר הרמב"ם הלאה, **כיצד מאבדין עבודה זרה?** עכשיו הולכים לדבר על המצווה של... לא המצווה, המצווה של איבוד עבודה זרה למדנו קודם, אלא איך עובד איבוד עבודה זרה? מה עושים לבטל עבודה זרה? **שוחק וזורה לרוח**, טוחנים אותה ושולחים אותה לרוח, **או שורף**, או שורפים אותה, **או מטיל לים המלח**. אולי שניהם ביחד? מה, האש? אולי שורף ומטיל, כן. כמו שוחק וזורה לרוח. כן, אני חושב שיש יפה... כי פעם אחת שטחנת, מה הנקודה של זורה לרוח? שאחד לא ייכשל באבק. הרי, איך האבק ילך? לאיזשהו מקום הוא ילך, ואז זה כבר בטל כולו. כן, יש יפה, ואפשר ללמוד בשני אופנים. אני לא זוכר איך לומדים פשוט, אבל כך זה נראה. אוקיי.

ציפוי עבודה זרה שאין בו תפיסת יד אדם

הלאה. אה, מה עם... הלכה חדשה, הלכה חדשה. אוקיי. אומר, כתוב, למדנו עד עכשיו שדבר שעומד לתפיסת יד אדם אסור. אבל זה רק... הוא אומר, **דבר שעומד לתפיסת יד אדם שנעבד** דבר שאין בו תפיסת אדם, אבל עבדו מזה עבודה זרה, כגון הרים ובהמה ואילן.

אפילו שהנעבד עצמו מותר בהנאה, אפילו הנעבד אמר שהעץ עדיין מותר בהנאה, אבל ציפוי אולי מתכוון שאין כאן דין חלות עבודה זרה. אין רק כאן דין חלות עבודה זרה שההר לא יהיה עבודה זרה.

אבל זה עדיין נקרא עבודה זרה לגבי שאם מניחים שם ציפויים, מקשטים את ההר, זה כמו שקישטו על עבודה זרה ציפויים שאסורים בהנאה.

הלכה יב' (המשך): ציפויי עבודה זרה — דבר שאין בו תפיסת יד אדם

אומר, כאן שייך תפיסת יד אדם שנעבד. דבר שאין בו תפיסת יד אדם, אבל עבדו מזה עבודה זרה, כגון הרים ובהמה ואילן, אפילו שהנעבד עצמו מותר בהנאה — אפילו הנעבד אמר שהעץ עדיין מותר בהנאה.

אבל ציפויין — אולי מתכוון שזה לא מחזיק, אין כאן דין כזה של עבודה זרה שההר לא יהיה עבודה זרה, אבל זה עדיין נקרא עבודה זרה לגבי שאם מניחים שם ציפויין, מקשטים את ההר, זה כמו שמקשטים עבודה זרה — ציפויין אסורים בהנאה. זה מה שהוא רצה לומר, חידוש כזה.

תרגום לעברית

"ואינו בכלל שום שימה אין לו, שנאמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם."

כי הפירוש הפשוט הוא, כסף וזהב שעליהם. הפירוש הפשוט הוא, אפילו התוספות אומר פשוט אם זה כסף וזהב. אלא הוא אומר חידוש: אפילו העליהם עצמו, שהוא דבר שאין בו תפיסת יד אדם, לא כל כך קשה להבין, כי למעשה עובדים את הסלע, זה לא שלו, זה כן שלו.

אבל יש כן מצווה מיוחדת או פסוק מיוחד על זה. הוא אומר, וכל ציפויי עבודה זרה בכלל. מהו הגדר של ציפויי עבודה זרה? דבר שעושים ליופי לכסות עבודה זרה. זה לא הגדר של עבודה זרה עצמה, אלא זה הגדר של משמשי עבודה זרה, של יופי של עבודה זרה. כשמדברים על שלו, זה אפילו לא על ההר, סתם כך.

אז זו הלכה נוספת של ציפויי עבודה זרה, וזה הוא אומר, זה נעשה עבודה זרה בטלה.

עבודה זרה אכל, מה שהוא, הוא לא אוכל. אז איכשהו, איכשהו דוחים לעשות משהו עבודה, אני לא יודע, נראה מיד. משהו נעשה, אבל התקרובת הפשט שעכשיו, ארוחת הערב של עבודה זרה היה הדבר. זה לא בפסח כבר במובן מסוים, כך אני חושב שהפשט. אבל יכול להיות שסתם כך זו הגזירה. לא, אני חושב שזה הגיוני. הגמרא מביאה על זה פסוק.

הרמב"ם אומר, כתוב כן, צריך להיות כעין פנים, יש כמה הלכות, צריך להיות... בקיצור, אם הפשט שזה קרבן, הפשט שזה קרבן, זה מוקרב להיות.

כיצד מבטלה — מהו מעשה ביטול?

אה, מה פירוש ביטול? אה, עד עכשיו למדנו על ביטול, זה נשמע כאילו זה פירושו רק הוא אומר, "תראה, אני לא מחשיב את זה יותר." יש פוסקים שסוברים כך. הרמב"ם לא פוסק כך, הוא אומר שביטול צריך לעשות משהו מעשה. נראה, לא רק אוחז ומוכר, נראה. לצורך ישראל, כי היהודי הולך להחזיק.

טוב מאוד. אז, אבל לא, יש מי שסוברים שביטול פירושו אפילו בלי מעשה. הרמב"ם לומד שביטול הוא רק מעשה.

מעשים של ביטול

מה? קטע ראש אונזה או גדע אצבעה, נראה. יש מעשה בסעיף הבא, זה מאוד פשוט. **כיצד מבטלה? קטע ראש אונה או גדע אצבעה** — קצה האוזן, או קצה האף, או קצה האצבע. כמו עבד שיוצא בראשי אברים.

נקודה היא שנעשה פגם כאן. נקודה היא שנעשה פגם כאן. שפשוט חתכו חתיכה, כן. **אפילו "שלא חסר"**, אפילו מה שלא חסר ממש, הוא מעך את זה.

או אם הוא מכר אותו ליהודי שהוא "צורף" זהב, שמתוך את הזהב והוא עושה ממנו דבר חדש, הוא גם עשה, הוא עשה על דעת שיתיכו אותו, שלא יישאר אותו דבר — **הרי זו בטילה**. כי כל הדברים האלה הם שינוי בעבודה זרה עצמה, בגוף של עבודה זרה.

מה לא ביטול

אבל אם הוא המשיך, או שמכר אותו לגוי, או ליהודי שאינו צורף, ממילא הוא לא הולך, היהודי לא הולך להתוך, הוא רק הולך להשתמש כמו שזה. או אם נפל קיר על עבודה זרה, והוא השאיר את המפולת מונחת על זה, אבל עבודה זרה שוכבת לגמרי מתחת לקיר. או אם גנבו אותו ליסטים והם לא דרשו אותו בחזרה. או שהלווה את הגוי והוא ירק על עבודה זרה בפניו, או שהגוי גרר אותו בין הצואה — **הרי אלו אינן בטילה**, כי הביטול צריך להיות משהו שינוי בעבודה זרה עצמה.

דיון: גילוי דעת לא עוזר?

מעניין, כן, היה מספיק ועוד הרבה גילוי דעת, שגילוי דעת לא עוזר, כן. יכול להיות שזה לא נקרא גילוי דעת. אני לא בטוח, אני לא בטוח. נצטרך להיות קצת מדויקים, נלך לראות בחלק הבא, זה לא כל כך פשוט.

ו... כן, הם כן ראו שלמשל אצל עבודה זרה שעל המרחץ, ואומרים שמאחר שמשתינים בפניו, שסתם זה לא נעבד, שאז זה לא ביטול.

כשאתה מדבר כשלא היה בטוח עבודה זרה.

לא, אני אומר, אני אומר עוד דבר כזה. שלא יוכלו לחשוב שהגוי יש לו עכשיו מצב רוח רע, והוא כועס על עבודת הזרה שלו, אולי כבר ביטל.

אה, זה גורם מקלל מגדף. אוקיי.

ועכשיו, אבל עבודה זרה עומדת נח על זה...

כמו בשעת שלום.

עבודה זרה שהניחה עובדיה

אז, אז כך, עבודה זרה על זה, אומר הוא, הולכים בכלל למצוא עבודה זרה נטושה, נטושה, נטושה...

עבודה זרה שנתייחדו עליה בשעת שלום vs. בשעת מלחמה

משהו שברשותו. גוי יכול לבטל עבודה זרה, יהודי לא יכול לבטל עבודה זרה. **"ואין ישראל מבטל עבודה זרה אפילו ברשות הגוי"**. חוץ מזה, קודם כל עבודה זרה של ישראל אינה בטלה, ואפילו אם כן, הישראל לא מבטל עבודה זרה. הישראל צריך לשרוף או לגנוז, אבל הוא לא יכול לבטל.

מי יכול לבטל עבודה זרה?

גוי קטן או שוטה, מי שלא מבטל עבודה זרה, אלא גוי בר דעת. **"גוי שביטל עבודה זרה, בין שלו בין של גוי אחר, הרי זו בטלה, אפילו אם ביטלה בעל כרחו"**. גוי יכול לבטל אפילו עבודת זרה של גוי אחר. הוא יכול לעשות זאת אפילו בעל כרחו, **"אפילו אנסו ישראל לכך, אפילו אם הגוי עשה שלא ברצונו"**. ביטול גמור.

דיון: בעל כרחו — למה זה עובד?

מעניין, לא אומרים שחסרה דעת הגוי. מעניין, כי קטן או שוטה שאתה אומר שזה לא עובד, כי אין לו דעת. הגוי הוא בכלל לא בעל דעת. אולי יש דין של "קונה ומוכר על כרחו", שהגוי יודע שעבודה זרה צריך לבטל או מה. זו החששה שבינו כן. ראיתי אחד אומר שלא מסתכלים על מה הגוי חושב. הוא אומר שזה בטל, אז זה בטל.

תנאי: המבטל חייב להיות עובד עבודה זרה

אבל רק אם הגוי שמבטל הוא עצמו עובד עבודה זרה, עכשיו כשהוא מבטל יש לו כוח. אבל מי שמעולם לא היה, הוא מעולם לא נטל בזה, הוא לא יכול לבטל.

כן, אבל זה כתוב, כתוב בגמרא שאפילו הוא לא עובד אותה עבודה זרה. הוא פגאני, והוא מבטל מרקוליס, יש חילוק. כן, זה לא חייב להיות. מי שהוא גוי, גוי צדיק, ירא שמים, מונותאיסט, אני יודע מה, הוא לא יכול. אבל גוי שהוא עובד עבודה זרה, זה הכל.

הסבר פוליטי: המצווה של ביטול

אני חושב שההלכה צריך להבין קצת פוליטית. במילים אחרות, המצווה כאן היא שהיהודים יבטלו את עבודות הזרה, ייקחו את עבודות הזרה של הגויים, ישברו. אם הגוי מבטל, זה גם סוג של ביטול. עבודה זרה יהודית היא בעיה אחרת.

אז, זה לא אומר שאנחנו רוצים להיכנס לאיזו שלב של לגייר את הגוי, לגרום לגוי שלא יאמין בעבודה זרה. הנקודה היא, זה סוג של שבירה. הגוי הודה בעצמו בעל כרחו, אוקיי. אצל יהודי, חז"ל אומרים שתמיד בעל כרחו לא מתקבל. אבל גוי, משהו כך אני רואה את זה.

זה יותר כמו תדמיין שתופסים איזה מקום, ואומרים לו, "אמור שאתה יורק על האל שלך." הוא לא מתכוון, הוא אומר מבטלים את החשיבות של זה, כן. חזק, טוב מאוד, נעשה לא חשוב. טוב מאוד.

ביטול עבודה זרה vs. ביטול משמשיה vs. תקרובת

מבטל עבודה זרה הוא ביטול משמשיה — בזה הוא גם מבטל את משמשי עבודה זרה. משמשי עבודה זרה יכול להיות רק משמש, הוא לא היה קרבן. **ביטול משמשיה, אבל בזה לא נעשה בטל עבודה זרה** — המשמשים נעשים מותרים, אבל **עבודה זרה עצמה אסורה בהנאה עד שיבטל**, עד שמבטלים את עבודה זרה עצמה.

תקרובת עבודה זרה אינה בטלה לעולם — אבל תקרובת עבודה זרה לא יכולים לבטל.

הסבר: למה תקרובת שונה

נכון, כי הפשט הוא, שכבר הקריבו, כבר נעשה קרבן. אבל תקרובת הפשט שזה עכשיו עומד, וזה אחד מהדברים היפים. תקרובת פירושה ששחטו, שמו קרבן לפני עבודה זרה. כן, אבל צריך לעשות משהו עם זה. אבל מה לא יכולים לעשות? צריך למסור את הפירות, למדנו שצריך להיות משהו כעין עבודה זרה קמקל, למדנו שצריך להיות משהו שבירה.

תקרובת זה לא דבר כמו נוי, כן? משמשי עבודה זרה פירושו מפה שמניחים על עבודה זרה, דבר כזה. תקרובת פירושה ששמו צלחת אוכל לפני עבודה זרה. אבל הפשט הוא, מה שהדין הוא, משהו עשו עם זה, ועכשיו הכלי של

הרמב"ם אומר הלאה, **מזבח עבודה זרה שנפגם**, מזבח שמקריבים עליו קרבנות לעבודה זרה, שהמזבח נשבר, **עדיין הוא אסור בהנאה**, כי צריך להיות יותר מנפגם, זה לא מספיק, **עד שינתץ רובו בידי גוים**, עד שישברו רוב ממנו בידי גוים.

למה אצל עבודה זרה מספיק אחד מרוב האיברים, ומזבח לא? כי זו הדרך תמיד, מסתכלים בעיניים. מה רואים? הגוי, הוא עוד יקריב עליו, כי אפילו זה קצת פגום, הוא לא מקפיד על פגם של מזבח. שונה מזבח יהודי, שאם זה לא מרובע הוא לא מקריב. אוקיי, הגוי לא מקפיד על זה.

במה שנפגם כן מותר. יש במה, יש מזבח. במה היא אבן אחת, כי לכאורה זה הוא הדבר, ובאבן אחת, אם חסר חתיכה זה כבר לא יפה, אי אפשר להקריב על זה. מזבח הוא אבנים הרבה, אז הוא נעשה מזבח קטן יותר.

אבנים של מרקוליס

אוקיי, טוב. הוא אומר, מקיץ אבנים למרקוליס, שכל אבן היא משמשת לעבודה זרה, כן, אבל זה דבר, זורקים אבנים. איך יוציאו את העבודה זרה? **כיון שבורר מן הבנין ומוציאו בחוץ, הרי הוא מותר מיד**. כי מרקוליס הוא סתם, עושים שטח וזורקים אבנים. אבל לוקחים אותו ועושים אותו דבר מופרד, אז בטל.

ביטול אשרה

איך מבטלים אשרה? אה, אשרה היא עץ. אז באותו אופן שמשברים עבודה זרה, שלוקחים ממנה חתיכה. הוא תלש חתיכה, ענף, עלה, או תלש יונק, ענף שהוא צעיר מהעץ, **נטל ממנו מקל לשאר בהמה**, הוא הוריד מקל. **או שפאה שלא לצורך**, הוא קילף חתיכה מהעץ. **הרי זה ביטלה**, דברים כאלה מבטלים עבודה זרה, הוא הוריד חתיכה ממנה.

אבל שפאה לצורך, אם הוא הוריד חתיכה לצורך העץ, ליופי העץ, אז נשאר עדיין **האשרה אסור**, **והשפייה מותרת**, החתיכה שהורידו כן מותרת, כי זה כבר לא, זה היה יאוש ושינוי לכאורה. אה, החתיכה שהשתדלו לתלוש, אבל העץ עצמו הוא לא היה מבוטל.

עבודה זרה של ישראל — אין לה ביטול לעולם

ומעשה של ישראל, אה, אם ה, אה, גוי עוזר, כי בזה הוא עשה ביטול, גוי יכול לעשות ביטול. אבל אם האשרה היא אשרה של יהודי, אז **בין לצורך**, **בין שלא לצורך**, **בין ניר**, **בין שפייה**, **אסורה לעולם**, **שעבודה זרה של ישראל אין לה ביטול לעולם**.

יפה מאוד, שאפילו הוא מוריד חתיכה, החתיכה הזו הוא ביטל על עצמה, אבל עבודה זרה יהודית אי אפשר לבטל.

מכאן רואים את הכוח של יהודי, אפילו עבודה זרה של יהודי לא נעשית בטלה, כל שכן דבר שבקדושה של יהודי. הרי, כל חומר מידי טומאה ממידת טהרה.

אה, כאן מדברים כשלא היה בטוח על עבודה זרה. אני אומר, אני אומר עוד, אני זוכר רק שזה... לא יכולים לחשוב, היה לו עכשיו מזל רע, והוא כועס על עבודת הזרה שלו, אבל הוא כבר ביטל. אה, כמו מקלל ומגדף... הולכים בינתיים קדימה.

אוקיי, **עבודה זרה שנתייחדו עליה בשעת שלום**. אז, כך, צריך ה... ה... על זה, רואים שהולכים בכלל, מוצאים עבודה זרה נטושה, נטושה... עבודה זרה בחוץ? **מותרת בהנאה**. מותרת בהנאה בשעת שלום. עומדים שהגויים השאירו אותה מתוך רצון, מתוך בחירה. היה מחלוקת שזה פשוט. שזה פשוט. ושירי ביטלוהו... בזה ביטלו אותה, הם השאירו אותה.

אבל אולי זו ראייה, וסתם הם גם עשו משהו מעשה ביטול, מדברים כך. לך תסתכל עוד פעם, אני לא יודע. כן, זה עוזר לך פחסת בפניו אפילו לא חסרה. אבל אתה לא יודע. למה לא, נראה שזה ביטול, אני לא יודע. אני לא בטוח שהעושר הוא המעשה. המעשה הוא אולי גילוי דעת, שהוא מתכוון ברצינות. אני לא יודע. אני לא יודע. צריך להיות מדויק.

הם השאירו אותה וכאילו הלכו. הם השאירו אותה תלויה. הם השאירו אותה, אבל **בשעת מלחמה**. אבל אם הם ברחו, הם השאירו בית עבודה זרה, עבודה זרה בשעת מלחמה היא **אסורה**. **בני שנהנו עליה בשעת מלחמה!** הם השאירו אותה רק בגלל מלחמה! הם לא השתכנעו שעבודה זרה היא כלום! זה פירושו ש... למשל, הם הולכים עכשיו למצוא את האליל כשיש מלחמה! לא ראייה שהם הפסיקו לכבד אותו! הם רק פוחדים! זו עבודה זרה לדעת!

עבודה זרה שנשתברה מאליה — שבריה אסורים

אבל **עבודה זרה שנשתברו מאליה**... אבל עבודה זרה שנשתברה מעצמה זה לא ביטול! **שבריה אסורים בהנאה! עד שיבטלוהו!** נשארים השברים של עבודה זרה החתיכות! מי ביטל!

ריש לקיש טען שסותרים עבודה זרה שנשתברו מאליהן! מסתמא שהוא ביטול! כי הם אומרים הוא כבר לא יכול להציל את עצמו! הולכים להציל אותו! אבל רבי יוחנן, הגמרא לא פוסקת כריש לקיש. וצריך לבטל הכל.

לפיכך, למדנו שם, כן, האיברים של פרקים ילך לאיבוד. זה אומר, זה שבור, אבל יכולים להחזיר, אז **צריך לבטל כל פרק ופרק ופרק**, כדי שיהיה ממש שבור. כי אם שברו פאזל זה לא שבור, זה עשוי להישבר. ואם ביטלו רק חתיכה אחת, לא בטל החתיכות האחרות, כי חוששים שמא יוכלו למצוא את החתיכה השנייה.

כאן יש לנו הלכה אחת עוד עבודה זרה, לא יכולים לבטל איבר אחד ויהיו בטלים כל האיברים, כי בזה הולכים לא יוכלו לתקן בחזרה או בקלות? לא ברור. הרב חילק לי את זה על ההלכה. אוקיי, נמשיך הלאה.

מזבח עבודה זרה שנפגם